

LIETUVOS APELIACINIO TEISMO

2023 METŲ PRAKTIKOS

CIVILINĖSE BYLOSE

APŽVALGA

2024 m. vasario 26 d.

TURINYS

I. CIVILINĖ TEISĖ.....	6
1. Dėl apdovanotojo veiksmų kaip pagrindo panaikinti dovanojimo sutartį.....	6
2. Dėl išlaikymo iki gyvos galvos sutarties nutraukimo, rentos davėjui negalint asmeniškai vykdyti pareigų.....	6
3. Dėl hipotekos galiojimo, kai pirkimo–pardavimo sutartis pripažinta negaliojančia.....	6
4. Raidžių junginiai, vartojami kaip pavadinimai, nėra saugomi autorių teisių.....	7
5. Dėl žemėlapių bendraautorystės.....	7
II. CIVILINIO PROCESO TEISĖ.....	8
1. Teisė kreiptis į teismą.....	8
2. Laikinosios apsaugos priemonės.....	8
3. Bylinėjimosi išlaidos.....	9
Dėl žyminio mokesčio mokėjimo už priešiškinį dokumentinio proceso tvarka.....	9
Dėl žyminio mokesčio už ieškinį dėl civilinio turto konfiskavimo.....	9
Dėl už alternatyvius reikalavimus mokamo žyminio mokesčio.....	10
Dėl žyminio mokesčio grąžinimo šaliai, o ne jos atstovui.....	10
Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo užtikrinimo instituto (užstato).....	10
4. Teismo nutarčių skundžiamumas.....	11
Dėl nutarties, kuria ieškinys su tarptautiniu elementu pripažįstamas teisingu Lietuvos Respublikos teismams, skundžiamumo.....	11
Dėl nutarčių dėl žyminio mokesčio skundžiamumo.....	11
Dėl subjektų, galinčių apskūsti nutartį dėl žyminio mokesčio.....	11
Dėl nutarties, kuria ieškovė įpareigota į teismo specialiąją sąskaitą sumokėti lėšas ekspertizės išlaidoms padengti, skundžiamumo.....	11
Dėl teisės apskūsti teismo nutartį, kuria atsisakyta priimti tripliką.....	12
Dėl nutarties, kuria išspręstas klausimas dėl bylos sustabdymo, skundžiamumo.....	12
Dėl nutarčių, kuriomis tenkinamas prašymas perimti procesines teises, skundžiamumo.....	12
5. Procesinių dokumentų įteikimas.....	12
Dėl Europos vykdomojo rašto ir dokumentų įteikimo viešo paskelbimo būdu.....	13
6. Tarptautinio teisingumo klausimai.....	13
Dėl galimybės atskiruoju skundu apskūsti pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria išspręstas tarptautinės jurisdikcijos klausimas.....	13
Dėl ieškinio priėmimo stadijoje priimtos tarpinės nutarties dėl tarptautinio teisingumo.....	13
Dėl nuolatinės gyvenamosios vietos.....	14

Dėl tarptautinės jurisdikcijos, kai ginčas kyla iš draudimo teisinių santykių.....	14
7. Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti	14
Dėl Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje	14
Dėl Latvijos Respublikos teismo sprendimo baudžiamojoje byloje dalies dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo pripažinimo ir leidimo vykdyti	15
Dėl išimtinės Lietuvos Respublikos teismų kompetencijos sprendžiant dėl orlaivio nuosavybės teisės pasikeitimo	15
8. Vykdomo procesas	15
Dėl teismo teisės nustatyti sprendimo neįvykdymo padarinius, kai atsakovas per teismo nustatytą terminą neįvykdo sprendimo	15
Dėl vykdomo proceso šalies pakeitimo	16
Dėl vykdomojo rašto išdavimo padarinių, kai iki prašymo jį išduoti pateikimo įvykdomas teismo sprendimas	16
9. Kiti klausimai	16
Dėl civilinės bylos sustabdymo dėl administracinės bylos, kurioje nagrinėjamas klausimas dėl norminio teisės akto teisėtumo	16
Dėl civilinių viešojo konkurso teisinių santykių teritorinio teisingumo.....	17
Dėl arbitražinio susitarimo atsisakymo.....	17
Dėl vieną dieną praleisto termino atnaujinimo	17
III. NEMOKUMO TEISĖ	18
1. Nemokumo bylos iškėlimas	18
Dėl JANĮ 16 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto 3 mėnesių termino imperatyvumo.....	18
Dėl JANĮ 19 straipsnio 4 dalies	18
Dėl pareiškimo iškelti bankroto bylą teisme priėmimo, kai bankroto byla jau iškelta Juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva.....	18
Dėl nemokumo administratoriaus teisės spręsti dėl bankroto bylos iškėlimo	19
2. Bankroto procesas ne teismo tvarka	19
Dėl bankroto ne teismo tvarka procedūros pradėjimo	19
Dėl JANĮ 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos	19
Dėl procesinių baudų skyrimo, vykdam bankroto procesą ne teismo tvarka	19
3. Nemokumo administratorius	19
Dėl nemokumo administratoriaus atstatydinimo	19
Dėl prašymo skirti baudą nemokumo administratoriui už tai, kad administratorius nevykdo teismo nutarties priteisti bylinėjimosi išlaidas iš likviduojamos įmonės	20

Dėl nutarties, kuria atsisakyta skirti baudą nemokumo administratoriui, apskundimo	20
Dėl bazinio atlyginimo nustatymo nemokumo administratoriui	21
Dėl sėkmės mokesčio nustatymo nemokumo administratoriui	21
4. Kreditoriai nemokumo procese	21
Dėl kreditorių susirinkimo pirmininko	21
Dėl kreditoriaus statuso nemokumo byloje, kai su juo yra visiškai atsiskaityta.....	21
Dėl kreditorės teisės bankrutavusios įmonės vardu reikšti buvusiam įmonės vadovui ieškinį dėl žalos atlyginimo	22
5. Kreditorių reikalavimų tenkinimas	22
Dėl kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės	22
Dėl kreditoriaus (darbuotojo) reikalavimo tenkinimo eiliškumo.....	22
6. Bankroto proceso vykdymas	23
Dėl kreditoriaus teisės dalyvauti trečiojo asmens, nepareiškiančio savarankiškų reikalavimų, statusu ginčo teiseną nagrinėjamoje kitoje byloje	23
Dėl kreditorių susirinkimo nutarimo, kuriuo nuspręsta į susirinkimo darbotvarkę neįtraukti papildomo klausimo.....	23
Dėl priešiškinio teisingumo bankroto byloje	23
7. Tyčinis bankrotas.....	23
Dėl teismo teisės savo iniciatyva inicijuoti tyčinį bankrotą	23
8. Bankroto bylos nutraukimas	24
Dėl bankroto bylos nutraukimo, kai įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu.....	24
Dėl bankroto bylos nutraukimo sukeltų teisinių padarinių	24
Dėl įmonės ir pavienio kreditoriaus sudarytos taikos sutarties reikšmės	24
9. Juridinio asmens likvidavimas dėl bankroto	24
Dėl sprendimo likviduoti bendrovę	24
Dėl likviduojamo dėl bankroto juridinio asmens galimybės sudaryti naujas sutartis.....	24
Dėl sandorių, susijusių su likviduojamos bendrovės veiklos tęstinumu, galiojimo	25
10. Bankroto proceso išlaidos	25
Dėl bankroto proceso administravimo išlaidų sąmatos tvirtinimo	25
Dėl nemokumo administratoriui paskirtos baudos nepriskyrimo bankroto administravimo išlaidoms	25
Dėl administravimo išlaidų dydžio, perduodant įkeistą turtą bankroto procese, nustatymo	25
11. Restruktūrizavimo procesas	26
Dėl restruktūrizavimo plano paveikiamų kreditorių statuso	26

Dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo	26
Dėl nutarties, kuria patvirtinta juridinio asmens, kuriam iškelta nemokumo (restruktūrizavimo) byla, einamiesiems mokėjimams reikalinga suma, neskundžiamumo.....	26
12. Laikinosios apsaugos priemonės nemokumo procese	27
Dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bankroto byloje	27
Dėl prašymo taikyti laikinąją apsaugos priemonę, buvusiam vadovui nevykdant pareigos perduoti bankrutuojančios įmonės turtą	27
IV. VIEŠIEJI PIRKIMAI	28
Dėl viešojo pirkimo sąlygose tiekėjų pasiūlymų atitikties socialinės ir darbo teisės įpareigojimams dėl abiejų lyčių darbuotojų nediskriminavimo darbo užmokesčio klausimu.....	28
Dėl viešojo pirkimo sutarčių keitimo.....	28
Dėl tvarkomųjų paveldosaugos darbų ir tvarkomųjų statybos darbų atskyrimo	28
Dėl tiekėjos, užėmusios ketvirtąją vietą pasiūlymų eilėje, teisinio suinteresuotumo ginčyti viešojo pirkimo rezultatus	28
Dėl vidaus sandorio pripažinimo negaliojančiu.....	29
Dėl tiekėjo įtraukimo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.....	29
V. ĮMONIŲ TEISĖ	30
Dėl akcininkų sutarties pažeidimo, negavus visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimo sudaryti sutartį	30
Dėl bendrovės akcininkų pirmumo teisės pirkti parduodamas akcijas pažeidimo	30
Dėl įmonių grupės sampratos	30
Dėl teisinės aklavietės situacijos, esant konfliktiniams kelių juridinių asmenų dalyvių interesams	31
VI. PACIENTŲ TEISIŲ IR ŽALOS SVEIKATAI ATLYGINIMO KLAUSIMAI	32
Dėl taikytinos Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo redakcijos	32
Dėl termino pareikšti ieškinį dėl pacientui padarytos žalos atlyginimo	32
Dėl pacientų sveikatai padarytos žalos dydžio nustatymo kriterijų.....	32

Pastaba. Parengė Lietuvos apeliacinio teismo Teismų praktikos skyrius. Apžvalgoje pateikiamos neoficialios procesinių sprendimų santraukos, parengtos tik siekiant informuoti. Pateikiami apžvalgos paskelbimo dieną, t. y. **2024 m. vasario 26 d.**, aktualūs duomenys dėl apskundimo kasacine tvarka.

I. CIVILINĖ TEISĖ

1. Dėl apdovanotojo veiksmų kaip pagrindo panaikinti dovanojimo sutartį

Aptariamam atveju tėvas prašė panaikinti dovanojimo sutartį, kuria jis sūnui padovanojo jam nuosavybės teise priklausantį turtą, kadangi sūnus atjungė elektros energijos tiekimą į būstą, kuriame turėjo gyventi tėvas.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.472 straipsnyje konkrečiai nedetalizuota, kokie apdovanotojo veiksmai laikytini griežtai smerktiniais geros moralės požiūriu. Moralinės artimųjų giminaičių pareigos suponuoja tarpusavio pagarbą, pagal galimybes – savitarpio paramą ir globą.

Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad sūnaus veiksmai, nutraukiant elektros energijos tiekimą į gyvenamąsias patalpas, kuriose gyveno tėvas, ir paliekant patalpas ne tik be apšvietimo, bet ir be šildymo, vandens tiekimo, sudarant tėvui nepakeliamas gyvenimo sąlygas, neatitinka geros moralės bei visuomenėje nusistovėjusių papročių sampratos ir neabejotinai vertinami kaip sūnaus pareigos pasirūpinti garbaus amžiaus bei silpnos sveikatos tėvu nevykdymas, todėl tai yra pagrindas panaikinti dovanojimo sandorį.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-609-933/2023

2. Dėl išlaikymo iki gyvos galvos sutarties nutraukimo, rentos davėjui negalint asmeniškai vykdyti pareigų

Sutarties šaliai, turinčiai pareigą teikti išlaikymą antrajai šaliai iki gyvos galvos, dėl patirto sunkaus sužalojimo buvo apribotas veiksnumas kai kuriose turtinių ir asmeninių neturtinių santykių srityse ir paskirtas globėjas.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad vien ta aplinkybė, jog rentos mokėtojas savo pareigas vykdo per atstovą pagal įstatymą, savo globėją, nesudaro pagrindo padaryti išvados, kad sutarčių šalys yra pasikeitusios ir vien tai leidžia tokio pobūdžio sutartį nutraukti. Atstovai pagal įstatymą (nepilnamečių asmenų tėvai, neveiksnii asmenų globėjai), sudarydami ar vykdydami sandorius jų atstovaujамų asmenų vardu, patys netampa sudaromo ar vykdomo kito asmens interesais sandorio šalimi. Todėl šioje byloje kilusio ginčo dėl sutarties nevykdymo kontekste svarbu tik tai, ar rentos gavėja faktiškai toliau gavo tai, ką ji tikėjosi gauti pagal sutartį ir anksčiau gaudavo iš sutarties šalies, kai šis dar buvo įgalus asmeniškai vykdyti sutartį. Ir tik nustačius, kad sutarties šalies interesais veikianti jo globėja netinkamai vykdė iš sutarties kylančias pareigas ir tuo iš esmės buvo suvaržytos rentos gavėjos teisės bei teisėti interesai, galėtų būti konstatuotas sutarties pažeidimas (jos nevykdymas) kaip pagrindas tokiai sutarčiai nutraukti.

Be to, atkreiptas dėmesys į tai, kad išlaikymo iki gyvos galvos sutartyje nėra sąlygos, jog išlaikymą sudarančias pareigas (maisto, drabužių, vaistų nupirkimą, pagalbą buityje, lydėjimą į sveikatos priežiūros įstaigas ir t. t.) sutarties šalis įsipareigojo vykdyti asmeniškai. Toks rentos davėjo įpareigojimas nenumatytas ir CK normose, kuriomis reglamentuojami išlaikymo iki gyvos galvos sutarties sudarymo ir vykdymo principai. Teismų praktikoje taip pat jau ne kartą šiuo aspektu buvo pasisakyta, kad rentos davėjas, negalėdamas tiesiogiai pasirūpinti rentos gavėju, turi imtis tinkamų priemonių, kad juo pasirūpintų kiti asmenys.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-571-464/2023

3. Dėl hipotekos galiojimo, kai pirkimo–pardavimo sutartis pripažinta negaliojančia

Teisės normos, kuriomis nustatoma, kad daiktą įkeisti gali tik jo savininkas, yra imperatyvios (CK 4.206 straipsnis). Taigi, pripažinus negaliojančia pirkimo–pardavimo sutartį, kyla hipotekos sutarties galiojimo klausimas. Kadangi pirkimo–pardavimo sutartis, kuria atsakovė įsigijo ginčo turtą, pripažinta negaliojančia, hipotekos sutartis laikytina prieštaraujančia imperatyvioms įstatymo normoms, todėl pagrįstai pripažinta niekine ir negaliojančia nuo jos sudarymo momento, kadangi ji buvo sudaryta be teisėto savininko sutikimo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-28-881/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

4. Raidžių junginiai, vartojami kaip pavadinimai, nėra saugomi autorių teisių

Autorių teisių objektas – kūrinys – kaip autoriaus kūrybinė, veiklos išraiška turi sukelti materialius ar nematerialius padarinius, teigiamas ar neigiamas emocijas, o tiesiog užrašyta raidžių seka pati savaime tokių padarinių nesukuria. Sugalvotas vienas bereikšmis žodis (raidžių kombinacija) iš esmės gali sukelti emocijas, teikti finansinę naudą ir gali būti atpažįstamas kaip objektas (būti prasmingas) tik tuomet, kai jis susiejamas su konkrečia veikimo sritimi, atgaminamas ant daiktų (pvz., kaip prekės ženklas). Todėl raidžių junginiai, vartojami, pavyzdžiui, kaip pavadinimai, nėra saugomi autorių teisių. Kita vertus, tai, kas negali būti autorių teisių objektas, gali būti saugoma remiantis kitomis teisinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, taikoma prekių ženklų apsauga.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-456-407/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

5. Dėl žemėlapių bendraautorystės

Atsakovas per savo struktūrinius padalinius – Mokslo redakcinę tarybą bei atskiras redakcijas – organizavo enciklopedijos rengimo procesą ir priimdavo sprendimus dėl straipsnių publikavimo ir žemėlapių prie straipsnių pateikimo. Buvo parenkami žemėlapiai, pažymimi reikiami duomenys, į lietuvių kalbą išversti terminai bei žemėlapio legenda, pateikti lietuviški vietovardžių variantai, pažymimos galimos korekcijos. Iliustruotoja sukurdavo bendrą žemėlapio dizainą, parinkdavo spalvas, pasiūlydavo korekcijas. Vardynų ir mokslinės patikros redakcijos atstovas sutikrindavo vietovardžių rašymą. Buvo daromos kelios korektūros, rašomos pastabos dėl objektų vaizdavimo, jų vietos, spalvų parinkimo, vietovardžių formų. Apeliantas buvo atsakingas už mokslinių duomenų rinkimą, įvairiomis kalbomis išleistų žemėlapių palyginimą, rengė pastabas, įvertindavo surinktus duomenis, naudodamasis turimomis žiniomis, priimdavo savarankiškus sprendimus dėl žemėlapio pateikimo enciklopedijoje, apsisprendė dėl išraiškos būdo.

Lietuvos apeliacinio teismo vertinimu, tokia žemėlapio rengimo procedūra ir prie jo dirbusių asmenų indėlis pagrįstai įvertintas kaip bendras autorių kūrinys. Apeliantas, teigdamas, kad kitų atsakovės darbuotojų indėlis yra tik techninio pobūdžio, iš esmės tokių argumentų neįrodinėjo, o apeliacinį skundą grindė tik asmeniniu vertinimu, t. y. pateikė tik savo nuomonę dėl kitų asmenų indėlio sudarant ginčo žemėlapius svarbos.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-229-881/2023

II. CIVILINIO PROCESO TEISĖ

1. Teisė kreiptis į teismą

Spręsdamas klausimą dėl situacijos, kai *actio Pauliana* ieškinį pateikė asmuo, įrašytas į asmenų, kuriems taikomos Europos Sąjungos sankcijos, sąrašą, o atsakovei, kurios naudai siekiama pripažinti sandorius negaliojančiais ir gražinti jai lėšas, yra iškelta bankroto byla, Lietuvos apeliacinis teismas visų pirma nurodė, kad teisinės pagalbos samprata yra platesnė nei teisė į teisminę gynybą. Teisė į teisminę gynybą yra galimybė ginti savo pažeistas teises, o teisinė pagalba – ginant pažeistas teises turėti galimybę gauti atitinkamą pagalbą kaip atitinkamą gynėją, pagalbą renkant įrodymus, teikiant dokumentus ir atliekant kitus procesinius veiksmus jau prasidėjus procesui, galimybė realizuoti priimtą sprendimą suteikiant teisinę galią kitoje valstybėje ir pan. Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos dvišalės sutarties nuostatos su atitinkamomis išimtimis, apie kurias yra pasisakęs kasacinis teismas civilinėje byloje Nr. 3K-3-611/2022, galėtų būti taikomos bylose, kuriose sprendžiami teisinės pagalbos taikymo klausimai, bet kasacinio teismo pateikti šių nuostatų taikymo išaiškinimai nėra aktualūs sprendžiant dėl teisės į teisminę gynybą pagal nacionalinę teisę egzistavimo.

Lietuvos apeliacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad *actio Pauliana* tiesioginių padarinių jį pareiškusiam asmeniui nesukelia, nepakeičia jo turimo reikalavimo. *Actio Pauliana* institutas skirtas kreditoriaus teisių pažeidimui pašalinti, bet pati teisė įgyvendinama ne *actio Pauliana* byloje, o vėlesniu etapu (pvz., antstoliui išieškant skolą, patenkinant reikalavimą bankroto procese). Lietuvos apeliacinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad nei nacionaliniuose, nei tarptautiniuose teisės aktuose nėra nustatytas ribojimas sankcionuotam asmeniui kreiptis į teismą su *actio Pauliana* ieškiniu, padarė išvadą, kad nebuvo teisinio pagrindo nutraukti bylos.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-273-464/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

2. Laikinosios apsaugos priemonės

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) nuostatose, kuriomis reglamentuojamas laikinųjų apsaugos priemonių institutas, numatyti įvairūs būdai, kuriais galima užtikrinti tinkamą šalių teisių pusiausvyrą – galima pritaikytas laikinąsias apsaugos priemones pakeisti (CPK 148 straipsnio 1 dalis); teismas gali netaikyti laikinųjų apsaugos priemonių, jeigu atsakovas sumoka reikalaujamą sumą į teismo sąskaitą arba už atsakovą laiduojama (CPK 148 straipsnio 2 dalis); laikinąsias apsaugos priemones galima panaikinti (CPK 149 straipsnio 1 dalis); galima pareikalauti, kad ieškovas ar kitas prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones padavęs asmuo per teismo nustatytą terminą pateiktų atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimą (CPK 146 straipsnio 1 dalis) ir pan. Taigi, normos, kuriomis reglamentuojamas laikinųjų apsaugos priemonių institutas, turi būti aiškinamos sistemiskai ir taikomos taip, kad viso laikinųjų apsaugos priemonių taikymo metu būtų išlaikoma tinkama šalių teisių ir interesų pusiausvyrą, garantuojamas proporcingumo principo laikymasis viso atsakovo teisių suvaržymo metu. Be to, esant išimtiniais atvejams, kai laikinųjų apsaugos priemonių taikymas aiškiai pažeidžia asmens teises ir interesus (pvz., nagrinėjamoje byloje turto areštas taikytas 6 metus), teismas turi teisę ir savo iniciatyva svarstyti klausimą dėl laikinųjų apsaugos priemonių panaikinimo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1061-407/2023

Dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo po teismo sprendimo priėmimo Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje buvo pasisakyta, kad pagrįstos abejonės dėl galbūt ieškovui palankaus teismo sprendimo priėmimo kyla tada, kai dėl ginčo esmės jau priimtas ieškovui nepalankus teismo procesinis sprendimas, nors jis dar neįsiteisėjęs. Plėtodama praktiką dėl ieškinio preliminarus pagrįstumo vertinimo, kai ieškinys apeliacine tvarka skundžiamu sprendimu yra atmestas, teisėjų kolegija pažymėjo, kad kiekvienas atvejis visgi turi būti vertinamas individualiai, atsižvelgiant į ieškinio atmetimo pagrindus (pvz., ar ieškinio atmetimas implikuoja išvadą dėl neleistino ar aiškiai

neįmanomo civilinių teisių gynimo būdo, ieškinio visiško nepagrįstumo faktinėmis aplinkybėmis, piktnaudžiavimo pareiškiant aiškiai nepagrįstą ieškinį ir pan.), konkretaus ginčo esmę ir prašomų taikyti laikinųjų apsaugos priemonių rūšį bei jų taikymu siekiamus tikslus.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-547-464/2023

Lietuvos apeliacinis teismas išaiškino, kad nėra pagrindo panaikinti laikinųjų apsaugos priemonių vien dėl to, jog ieškovui priimtas nepalankus teismo sprendimas, o minėtas sprendimas dar neįsiteisėjęs. Net ir ieškinį atmetus, taikytos laikinosios apsaugos priemonės paliekamos iki teismo sprendimo įsiteisėjimo (CPK 150 straipsnio 2 dalis). Taigi, taikant CPK 149 straipsnio nuostatas turi būti įvertintas ne CPK 144 straipsnyje įtvirtintų būtinųjų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo sąlygų egzistavimas, bet tai, ar šių priemonių taikymo pagrindas išnyko būtent dėl pasikeitusių aplinkybių ir ar laikinųjų apsaugos priemonių taikymas dėl pasikeitusių aplinkybių nepažeidžia proporcingumo bei ekonomiškumo principų reikalavimų.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-706-464/2023

Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas bendrovės turtui po bankroto bylos iškėlimo praranda reikalavimą užtikrinančią paskirtį ir nėra tikslingas, nes bendrovė, kuriai iškelta bankroto byla, neturi galimybės laisvai disponuoti jai priklausančiu turtu, vadinasi, ir iššvaistyti turtą (pinigines lėšas).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-967-567/2023

3. Bylinėjimosi išlaidos

Dėl žyminio mokesčio mokėjimo už priešieškinį dokumentinio proceso tvarka

Visas dokumentinis procesas skirstytinas į du etapus: 1) proceso eigą iki atsakovo prieštaravimų pareiškimo (pirmasis etapas). Šiame etape įtvirtinti procesiniai ypatumai atskleidžia tikrąją dokumentinio proceso esmę (dokumentinis procesas siaurąja prasme); 2) proceso eigą atsakovui pareiškus prieštaravimus (antrasis etapas). Antrasis dokumentinio proceso etapas iš esmės niekuo nesiskiria nuo įprastos ginčo teisenos (dokumentinis procesas plačiąja prasme).

Lietuvos apeliacinis teismas, atsižvelgdamas į žyminio mokesčio mokėjimo bei lengvatų dokumentiniame procese taikymo tikslus, taip pat į tai, kad priešieškiniu pateikimas antrajame etape (po preliminarus sprendimo priėmimo), kuriame tiek jo priėmimui (priešieškiniis neprivalo būti grindžiamas tik rašytiniais įrodymais), tiek jo nagrinėjimui (netaikomas rašytinis procesas) nėra taikomi dokumentinio proceso pirmojo etapo, atskleidžiančio tikrąją jo esmę, procesiniai ypatumai, o iš esmės taikomos įprastos ginčo teisenos taisyklės, nusprendė, kad netaikoma CPK 80 straipsnio 1 dalies 8 punkte, 425 straipsnio 3 dalyje numatyta žyminio mokesčio lengvata pateikiant priešieškinį po preliminarus sprendimo priėmimo.

Priešieškiniis, pateiktas po preliminarus sprendimo priėmimo (antrajame etape), apmokestinamas pagal bendrąsias CPK įtvirtintas taisykles, atsižvelgiant tiek į reikalavimų pobūdį (turtinis, neturtinis ar fiksuoto dydžio žyminiu mokesčiu apmokestinamas reikalavimas), tiek ir į jų skaičių (CPK 80, 85 straipsniai).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-426-934/2023

Dėl žyminio mokesčio už ieškinį dėl civilinio turto konfiskavimo

Lietuvos Respublikos civilinio turto konfiskavimo įstatymo 12 straipsnyje įtvirtinta, kad bylos dėl civilinio turto konfiskavimo nagrinėjamos CPK nustatyta tvarka pagal prokuroro ieškinį dėl viešojo intereso gynimo. Taigi, minėtos kategorijos byloms taikytinos civilinio proceso teisės normos, kuriomis, be kita ko, reglamentuojami ir dalyvaujančių byloje asmenų teikiamų procesinių dokumentų turinio bei formos reikalavimai. Atsižvelgdamas į tai, Lietuvos apeliacinis teismas konstatavo, kad nėra pagrindo sutikti su apeliantu, jog teisė į apeliaciją turi būti įgyvendinama pagal baudžiamąjį procesą, o ne pagal civilinį procesą reglamentuojančias teisės normas.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad nei CPK 83 straipsnyje, nei Civilinio turto konfiskavimo įstatyme nenumatyta, jog bylose dėl civilinio turto konfiskavimo asmenys atleidžiami nuo žyminio mokesčio už apeliacinius skundus mokėjimo. Be to, apeliacinės instancijos teismas iš esmės pritarė pirmosios instancijos teismo pozicijai, kad šiuo konkrečiu atveju trečiasis asmuo nepagrindė CPK 83 straipsnyje įtvirtinto instituto taikymo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-469-302/2023

Dėl už alternatyvius reikalavimus mokamo žyminio mokesčio

Žyminiu mokesčiu apmokestinami tik savarankiški ieškinio reikalavimai, kai kiekvieno iš jų nurodymas ieškinyje reiškia ieškovo siekį, kad jo galimai pažeista teisė būtų apginta taikant keletą savarankiškų gynimo būdų (pvz., priteisti skolą ir netesybas), tačiau už kelis alternatyvius reikalavimus, kurių vieno patenkinimas eliminuoja kito patenkinimo galimybę, turi būti mokamas vienas žyminis mokestis.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-568-516/2023

Dėl žyminio mokesčio gražinimo šaliai, o ne jos atstovui

Lietuvos apeliacinis teismas, atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 27 d. nutarimu Nr. 1240 patvirtintų Žyminio mokesčio apskaičiavimo, mokėjimo, įskaitymo ir gražinimo taisyklių nuostatas, padarė išvadą, kad procesinę pareigą mokėti žyminį mokestį turi šalis, o ne jos atstovas ar kitas asmuo, todėl nutarties motyvuojamojoje ir rezoliucinėje dalyse turi būti nurodyta, kad permokėtas žyminis mokestis gražinamas apeliantui (ginčo šaliai), o ne šalies atstovui.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-7-450/2023

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo užtikrinimo instituto (užstato)

Viena iš sąlygų, draudžiančių taikyti užstatą, nustatyta CPK 794 straipsnio 2 dalies 4 punkte – jeigu užstato institutą draudžia atitinkama tarptautinė sutartis.

Draudimas taikyti užstatą įtvirtintas 1954 m. kovo 1 d. Hagos konvencijos dėl civilinio proceso 17 straipsnyje, kuriame nurodyta, kad joks užstatas ar įnašas, kad ir kaip pavadintas, negali būti nustatytas vienos iš susitariančiųjų valstybių piliečiams ar juridiniams asmenims, nuolat joje gyvenantiems ar turintiems buveinę, dėl jų priklausymo užsienio valstybei, dėl jų gyvenamosios vietos ar buveinės nebuvimo valstybėje, kurioje vyksta teismo procesas, jei šie asmenys dalyvauja jame kaip ieškovai ar tretieji asmenys. Analogiškas draudimas nustatytas 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencijos dėl tarptautinės teisės kreiptis į teismą 14 straipsnyje.

Tais atvejais, kai ieškovė neturi rezidencijos Lietuvos Respublikoje ar Europos Sąjungoje, tačiau turi Europos Sąjungoje įregistruotą ir veikiančią (reziduojančią) patronuojamąją įmonę, ieškovė turi įrodyti, kad jos patronuojamoji įmonė pagal atitinkamos Europos Sąjungos valstybės narės įstatymus yra atsakinga už patronuojančiosios įmonės prievoles (CPK 178 straipsnis).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-111-798/2023

1954 m. Hagos konvencijos dėl civilinio proceso 17 straipsnio 1 dalis užtikrina draudimą diskriminuoti šalį vien tuo pagrindu, kad šalis yra užsienio subjektas, tačiau tai nereiškia, jog užsienio subjektas turi absoliutų imunitetą nuo pareigos užtikrinti bylinėjimosi išlaidas. Aptariamoje byloje nustatyta, kad bylos duomenys patvirtina, jog atsakovės prašė užstato jų bylinėjimosi išlaidoms užtikrinti ne dėl to, kad ieškovės yra užsienio subjektai, o dėl to, kad ieškovėms taikomos tarptautinės sankcijos.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad nors Lietuvos Respublikos taikomos tarptautinės sankcijos neriboja šios bylos ieškovių galimybių reikšti deliktinius reikalavimus (nesusijusius su sutartimi ir sandoriu) dėl žalos atlyginimo, tačiau teismo sprendimo, kuriuo ieškovių galimai patenkintas reikalavimas dėl žalos atlyginimo ir (ar) bylinėjimosi išlaidų kompensavimo, bei teismo sprendimo, kuriuo iš bendrovių būtų priteistos bylinėjimosi išlaidos atsakovėms, vykdymas patektų į

tarptautinių sankcijų, kurios turi būti įgyvendinamos pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymą, taikymo sritį, kadangi vienai iš ieškovių taikomos tarptautinės sankcijos. Kadangi bet kokių sumų priteisimas ieškovėms arba iš ieškovių atsakovėms patektų į tarptautinių sankcijų galiojimo ir taikymo sritį, tai, remiantis FNTT išaiškinimu, teismo sprendimo vykdymas būtų galimas, jeigu teismo sprendimo pagrindu lėšos, gaunamos asmens, kuriam taikomos ribojamosios priemonės, būtų išaldytos kredito įstaigos sąskaitoje.

Todėl atsakovėms priteistų bylinėjimosi išlaidų (jei ieškinys būtų atmestas) išieškojimas būtų itin apsunkintas ar net neįmanomas ir priklausytų ne nuo ieškovių veiksmų, o nuo jų teisinio statuso ir joms taikomų iš tarptautinių sankcijų kildinamų apribojimų.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-416-516/2023

4. Teismo nutarčių skundžiamumas

Dėl nutarties, kuria ieškinys su tarptautiniu elementu pripažįstamas teismingu Lietuvos Respublikos teismams, skundžiamumo

Lietuvos apeliacinis teismas suvienodino praktiką dėl galimybės paduoti atskirąjį skundą dėl teismo nutarties, kuria ieškinys su tarptautiniu elementu pripažįstamas teismingu Lietuvos Respublikos teismams. Teisėjų kolegija išaiškino, kad tokia teismo nutartis gali būti apeliacijos objektas, todėl gali būti skundžiama atskiruoju skundu atskirai nuo teismo sprendimo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-600-464/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl nutarčių dėl žyminio mokesčio skundžiamumo

Vadovaujantis CPK 115 straipsnio 5 dalimi, teismų nutartys, susijusios su žyminiu mokesčiu, yra apeliacijos objektas, todėl asmenys, dėl kurių šios nutartys priimtos, gali paduoti atskiruosius skundus (CPK 100 straipsnio 2 dalis).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-510-516/2023

CPK 100 straipsnio 2 dalyje dėl teismo nutarčių, susijusių su žyminiu mokesčiu, nustatyta, kad asmenys, dėl kurių šios teismo nutartys priimtos, gali paduoti atskirąjį skundą. Taigi, CPK 100 straipsnio 2 dalyje tiesiogiai įtvirtinta asmens, dėl kurio priimta nutartis, susijusi su žyminiu mokesčiu (įskaitant ir nutartį, kuria atsisakyta patenkinti prašymą atidėti žyminio mokesčio dalies sumokėjimo atidėjimą), teisė tokią nutartį apskusti atskiruoju skundu.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-144-370/2023

Dėl subjektų, galinčių apskusti nutartį dėl žyminio mokesčio

Pagal CPK 100 straipsnio 2 dalį asmenys, dėl kurių šios teismo nutartys yra priimtos, gali paduoti atskirąjį skundą. Taigi, šioje teisės normoje aiškiai įvardyti asmenys, turintys teisę paduoti atskirąjį skundą dėl teismo nutarties, susijusios su žyminiu mokesčiu. Kiti byloje dalyvaujantys asmenys, dėl kurių teismo nutartys, susijusios su žyminiu mokesčiu, nėra priimtos, apskusti tokių nutarčių neturi teisės, kadangi tokia galimybė nenumatyta CPK ir neužkerta kelio tolesnei bylos eigai.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-396-934/2023

Dėl nutarties, kuria ieškovė įpareigota į teismo specialiąją sąskaitą sumokėti lėšas ekspertizės išlaidoms padengti, skundžiamumo

CPK 90 straipsnyje *de jure* reglamentuojama nurodytų procesinių veiksmų atlikimo išlaidų apmokėjimo tvarka, kuria remiantis pagal bendrą taisyklę galimos išlaidos turi būti apmokamos avansu, todėl teismo nustatytą įpareigojimą papildomai sumokėti tam tikrą sumą ekspertizei nėra pagrindo vertinti kitaip kaip įpareigojimą sumokėti avansą ekspertizės išlaidoms padengti. Aptariamam atveju teismas įpareigojo ieškovę sumokėti įmoką, kuri prilygintina CPK 90 straipsnio 3 dalyje nurodytam avansui, skirtam CPK 88 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytų sumų išmokėjimui

užtikrinti. Vadinasi, skundžiamos nutarties dalies, kuria ieškovei nustatytas lėšų į teismo specialiąją sąskaitą sumokėjimo įpareigojimas, negalima priskirti prie nutarčių, priimtų dėl bylinėjimosi išlaidų, dėl kurių gali būti paduotas atskirasis skundas pagal CPK 100 straipsnį.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-11-330/2023

Dėl teisės apskūsti teismo nutartį, kuria atsisakyta priimti tripliką

Pasirengimo nagrinėti bylą teisme paruošiamųjų dokumentų būdu procesui taikomos ir CPK 227 straipsnio nuostatos, kuriose tiesiogiai nenumatyta galimybė skūsti pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria atsisakyta priimti teismui pateiktą paruošiamąjį procesinį dokumentą – tripliką. Tačiau atsižvelgus į tai, kad dėl vieno iš paruošiamųjų dokumentų – atsiliepimo – nepriėmimo CPK 142 straipsnio 5 dalyje numatyta galimybė paduoti atskirąjį skundą, taip pat į įstatyme įtvirtintus teisinius padarinius dėl atsiliepimo, dubliko, tripliko nepateikimo (galimas sprendimas už akių, CPK 142 straipsnio 4 dalis, 227 straipsnio 3 dalis), pripažintina, kad atskirasis skundas gali būti paduodamas ir dėl nutarties, kuria nepriimtas triplikas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-400-370/2023

Dėl nutarties, kuria išspręstas klausimas dėl bylos sustabdymo, skundžiamumo

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad CPK 165 straipsnyje numatyta galimybė skūsti tik tokias pirmosios instancijos teismo nutartis, kuriomis civilinė byla buvo sustabdyta, tačiau nutarčių, kuriomis atsisakoma stabdyti bylą, apskundimo galimybė CPK tiesiogiai nenumatyta. Be to, tokia nutartis neužkerta kelio tolesnei bylos eigai.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-714-516/2023

Dėl nutarčių, kuriomis tenkinamas prašymas perimti procesines teises, skundžiamumo

Pirmosios instancijos teismo nutartys, kuriomis tenkinamas prašymas dėl procesinių teisių perėmimo, negali būti apeliacijos objektas, atskiruoju skundu gali būti skundžiama tik teismo nutartis, kuria atsisakoma įteisinti byloje teisių perėmimą, nes teisių perėmėjui ji užkerta kelią dalyvauti procese, be to, tokia nutartis turi būti rašytinė. Praktikoje jau buvo pasisakyta ir dėl to, kad teismo nutartis, kuria išduodamas vykdomasis raštas, taip pat negali būti skundžiama atskiruoju skundu. Taigi, Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad pirmosios instancijos teismo nutartis, kuria buvo patenkinti abu teisių perėmėjos procesiniai prašymai (įtraukti ją į procesą ir išduoti jai vykdomąjį raštą), negali būti skundžiami atskiraisiais skundais.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-821-464/2023

5. Procesinių dokumentų įteikimas

Nors CPK nenumatytos jokios byloje dalyvaujančio asmens informavimo apie vykstantį teismo procesą išimties tais atvejais, kai teisminiame procese dalyvauja kiti šeimos nariai (tėvai), tačiau ir nedraudžiamas procesinių dokumentų įteikimo būdas, kai informuojama per kitą procese dalyvaujantį šeimos narį. Pažymėtina, kad, dokumentus įteikiant per šeimos narius, yra aktualūs šeimos narių tarpusavio santykiai. Viena vertus, byloje nustačius, kad suinteresuoti asmenys – tiek tėvas (buvęs bendrovės vadovas), tiek motina (apelianto sutuoktinė, bendrovės vyr. buhalterė), tiek duktė – palaiko artimus ryšius, be kita ko, juos siejo verslo interesai per susijusias įmones, todėl vien ta aplinkybė, kad šiuo metu suinteresuotas asmuo (duktė) gyvena Rusijos Federacijoje, nepatvirtina, jog visi ryšiai yra nutrūkę ar tėvai neturėjo galimybės pranešti dukteriai apie vykstantį teismo procesą, naudodamiesi šiuolaikinėmis technologijomis. Kita vertus, šioje situacijoje suinteresuoto asmens tėvams nebendradarbiaujant su teismu ir teikiant tiek elektroninio pašto adresą, tiek telefono numerį, registruotą Lietuvoje, kuriais teismui nepavyko susisiekti su suinteresuotu asmeniu (ypač atsižvelgiant į tai, kad paieška per policiją Rusijos Federacijoje praktiškai neįmanoma, o kuratorius negali būti paskiriamas per prievartą), teismas apie Lietuvos Respublikoje vykstantį teisminį procesą pagrįstai nusprendė suinteresuotą asmenį informuoti viešo paskelbimo būdu. Taigi, nagrinėjamu atveju procesinių dokumentų įteikimas suinteresuotam asmeniui – dukteriai, kuriai šioje byloje nėra

reiškiami jokie reikalavimai ir kuri į bylą įtraukta tik kaip su bendrove susijusios įmonės akcininkė, viešo paskelbimo būdu buvo pagrįstas, o pirmosios instancijos teismas išnaudojo visas prieinamas protingas galimybes tinkamai įteikti procesinius dokumentus.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-213-450/2023

Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad jei teisme gauti procesiniai dokumentai turi būti pateikti kitiems proceso dalyviams, atsakingas teismo darbuotojas patikrina, ar pagal CPK 175¹ straipsnio 9 dalį adresatas privalo gauti procesinius dokumentus elektroninių ryšių priemonėmis ir ar aktyvi jo LITEKO VEP paskyra, taip pat patikrina, ar adresatas yra pateikęs sutikimą (prašymą) gauti procesinius dokumentus savo LITEKO VEP posistemio paskyroje. Nagrinėjamoje byloje atsakovė – juridinis asmuo, kuris nėra CPK 175¹ straipsnyje nustatytas asmuo, privalantis gauti procesinius dokumentus elektroninių ryšių priemonėmis, todėl pirmosios instancijos teismas privalėjo nustatyti: 1) ar atsakovė buvo pateikusi sutikimą gauti procesinius dokumentus savo LITEKO VEP posistemio paskyroje; 2) ar aktyvi jos LITEKO VEP posistemio paskyra. Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad procesinių dokumentų, esančių LITEKO VEP paskyroje, netikrinimas sukelia byloje dalyvaujantiems asmeniui tokius pačius padarinius, kaip ir procesinių dokumentų neatsiėmimas pašto skyriuje. Taigi, atsakovė, turėdama aktyvią LITEKO VEP paskyrą, žinojo ir turėjo tikėtis, kad teismų procesiniai dokumentai bus siunčiami į jos paskyrą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-362-933/2023

Dėl Europos vykdomojo rašto ir dokumentų įteikimo viešo paskelbimo būdu

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad iš Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, (toliau – Reglamentas) 14 straipsnio matyti, jog tinkamas dokumentų įteikimo be skolininko patvirtinimo apie dokumentų gavimą būdas neapima dokumentų įteikimo viešo paskelbimo būdu, taigi, atsakovui viešo paskelbimo būdu įteikti ieškinys ir sprendimas už akių negali būti laikomi įteiktais tinkamai.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad procesiniai dokumentai negali būti laikomi tinkamai įteiktais Reglamento 14 straipsnyje nurodytais be skolininko patvirtinimo apie dokumento gavimą būdais ir tada, jeigu skolininko adresas tiksliai nėra žinomas. Pirmosios instancijos teismui išnaudojus visus procesiškai galimus dokumentų įteikimo būdus, ieškovės nurodytais atsakovo gyvenamosios ar darbo vietos adresais visgi nepavyko įteikti ieškinių ir sprendimo už akių. Tai leidžia daryti išvadą, kad atsakovo buvimo vietos adresas nėra tiksliai žinomas, todėl jam skirti procesiniai dokumentai negali būti laikomi tinkamai įteiktais ir pagal Reglamento 14 straipsnio 2 dalies nuostatas. Lietuvos apeliacinis teismas padarė išvadą, kad ieškovei negali būti išduotas Europos vykdomasis raštas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-519-464/2023

6. Tarptautinio teisingumo klausimai

Dėl galimybės atskiruoju skundu apskusti pirmosios instancijos teismo nutartį, kuria išspręstas tarptautinės jurisdikcijos klausimas

Teismo nutartis, kuria ieškinys su tarptautiniu elementu pripažįstamas teisingu Lietuvos Respublikos teismams, gali būti apeliacijos objektas ir ji gali būti skundžiama atskiruoju skundu atskirai nuo teismo sprendimo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-600-464/2023 (tokios pozicijos laikėsi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2023 m. lapkričio 16 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-288-969/2023).

Dėl ieškinių priėmimo stadijoje priimtos tarpinės nutarties dėl tarptautinio teisingumo

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad ieškinių priėmimo stadijoje tarptautinio teisingumo klausimu priimtos tarpinės teismo nutartys neturi nei *res judicata*, nei prejudicinės galios, kadangi jomis ginčas nėra išsprendžiamas iš esmės, nėra pasisakoma dėl šalių materialiuųjų teisių ir pareigų. Jos neužkerta kelio teismui vertinti byloje pareikštų reikalavimų tarptautinės

jurisdikcijos klausimo nagrinėjant bylą iš esmės, įskaitant procesą apeliacinės instancijos ir kasaciniame teismuose.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-964-330/2023

Dėl nuolatinės gyvenamosios vietos

Pagal 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Reglamentas „Briuselis Ia“) fizinio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta, skirtingai nei juridinio asmens buveinės sąvoka, nėra Reglamento „Briuselis Ia“ autonominio aiškinimo dalykas ir turi būti nustatoma pagal tos kitos valstybės narės teisę. Atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta Reglamento „Briuselis Ia“ taikymo prasme yra svarbi teisinė kategorija, siekiant užtikrinti atsakovo interesus, kad jis galėtų gintis valstybės narės, su kuria turi glaudžiausią ryšį, teismuose. Todėl sprendžiant dėl atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos subjektyviųjų veiksnių, reikšmingiausia yra būtent atsakovo, bet ne ieškovo, pozicija apie tai, kurią valstybę atsakovas pripažįsta savo socialinių ir ekonominių interesų centru.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-685-790/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad CPK 48 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog teisių perėmėjui visi veiksmai, atlikti procese iki jo įstojimo, privalomi tiek, kiek jie būtų buvę privalomi tam asmeniui, kurio vietoje įstojo teisių perėmėjas. Taigi, po bylos iškėlimo teisme ieškovei ir trečiajam asmeniui sudarius reikalavimo teisių perleidimo sutartį, t. y. pasikeitus vienai iš šalių, naujam teisių perėmėjui taikomi visi iki procesinių teisių perėmimo buvę veiksmai, todėl, nepaisant to, kad pasikeitusios šalies nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvoje, tai nekeičia prievolės įvykdymo vietos vertinimo ir atitinkamai bylos teisingumo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-433-516/2023

Dėl tarptautinės jurisdikcijos, kai ginčas kyla iš draudimo teisiųjų santykių

Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalyje dėl draudėjo veiksmų žalą patyrusiam trečiajam asmeniui (ieškovui) suteikta teisė reikšti tiesioginį ieškinį draudikui, kurio buveinės vieta yra valstybėje narėje, ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos (buveinės) teisme. Minėtame straipsnyje įtvirtintas nurodytų subjektų sąrašas gali būti praplėstas, į jį įtraukiant žalą patyrusią šalį. Aptariamoje normoje nustatyta, kad Reglamento „Briuselis Ia“ 10, 11 ir 12 straipsniai taikomi žalą patyrusios šalies tiesiogiai draudikui pareikštiems ieškiniams, jeigu tokie tiesioginiai ieškiniai leidžiami. Taigi, žalą patyręs asmuo, norėdamas pareikšti tiesioginį ieškinį draudikui, be kita ko, turi teisę pasirinkti vieną iš trijų Reglamento „Briuselis Ia“ 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų alternatyvų, iš jų viena suteikia teisę ieškinį pareikšti pagal ieškovo – taip pat ir žalą patyrusios šalies – nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-704-910/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

7. Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti

Dėl Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje

Lietuvos apeliacinis teismas atsižvelgė į Europos Sąjungos Tarybos gaires dėl sankcijų taikymo, kuriose iš esmės nurodyta, kad ribojimai taikomi ne tik tiems asmenims, kurie įtraukti į Europos Sąjungos sankcionuotų subjektų sąrašą, bet ir tiems, kurie yra šių subjektų kontrolėje ar priklauso nuosavybės teise, taip pat įvertino individualią šioje byloje susiklosčiusią situaciją, kai asmuo kuris įtrauktas į Europos Sąjungos sankcijų sąrašą, viešajam juridiniam asmeniui UĮ „Vitebskoblvodokanal“ gali *de facto* daryti tiesioginę įtaką (kontroliuoti, valdyti per fondus pareiškėjos lėšas, t. y. turi vyraujančią įtaką), ir atsisakė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos

Respublikoje Baltarusijos Respublikos Vitebsko srities ekonominio teismo sprendimą kaip prieštaraujantį Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintai viešajai tvarkai, Jungtinių Tautų Chartijos ir tarptautinės teisės principams (demokratijos, teisinės valstybės, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių visuotinumui ir nedalomumui, pagarbos žmogaus orumui, lygybės ir solidarumo).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-8-881/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl Latvijos Respublikos teismo sprendimo baudžiamojoje byloje dalies dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo pripažinimo ir leidimo vykdyti

Reglamentas „Briuselis Ia“ yra taikomas pripažįstant atitinkamas baudžiamojoje byloje priimtų teismo sprendimų dalis, jeigu užsienio valstybės teismas baudžiamojoje byloje išsprendžia civilinį teisinį klausimą (pvz., priteistas nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimas).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-76-553/2023

Dėl išimtinės Lietuvos Respublikos teismų kompetencijos sprendžiant dėl orlaivio nuosavybės teisės pasikeitimo

Lietuvos apeliacinis teismas atkreipė dėmesį į CK 1.48 straipsnio 1 dalies nuostatas, kad nuosavybės teisė ir kitos daiktinės teisės į nekilnojamąjį ir kilnojamąjį daiktą nustatomos pagal valstybę, kurioje buvo tas daiktas jo teisinės padėties pasikeitimo metu, teisę. Daiktas pripažįstamas nekilnojamuoju ar kilnojamuoju pagal jo buvimo vietos valstybės teisę. Byloje analizuojamu atveju orlaivis fiziškai yra Lietuvos Respublikos teritorijoje, todėl jo pripažinimas kilnojamuoju ar nekilnojamuoju daiktu nulemtas Lietuvos Respublikos teisės. Dėl šios aplinkybės pareiškėjo argumentai apie galimybę susidaryti kurioziškai situacijai, kai tik laikinai Lietuvos Respublikos teritorijoje pabuvojusiu užsienio valstybėse registruotų orlaivių daiktinių teisių klausimai (vėliau šiems palikus Lietuvos Respublikos teritoriją) būtų sprendžiami išimtinai Lietuvos Respublikos teisminėse institucijose, laikytini nepagrįstais.

Padarius išvadą, kad Lietuvos Respublikoje esantis orlaivis pagal Lietuvos Respublikos teisę yra priskiriamas prie nekilnojamųjų daiktų, konstatuota, jog egzistuoja CPK 810 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytas pagrindas atsisakyti pripažinti Nigerijos Federalinio Aukštojo Teismo 2022 m. gruodžio 2 d. sprendimo dalį dėl nurodyto orlaivio nuosavybės teisės pasikeitimo (patvirtinimo).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-7-330/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

8. Vykdomo procesas

Dėl teismo teisės nustatyti sprendimo neįvykdymo padarinius, kai atsakovas per teismo nustatytą terminą neįvykdo sprendimo

Atsakovui nevykdant teismo sprendimo, kuriame nėra numatyti teismo sprendimo neįvykdymo padariniai, antstolis surašo sprendimo neįvykdymo aktą, kuris perduodamas sprendimą priėmusiam teismui, o teismas išsprendžia sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo klausimą pagal CPK 284 straipsnį (CPK 771 straipsnio 3 dalis). Vadinasi, tuo atveju, kai jau teismo sprendime nurodomi priimto sprendimo neįvykdymo padariniai, yra išvengiama papildomo kreipimosi į teismą, prašant pakeisti teismo sprendimo vykdymo tvarką. Lietuvos apeliacinis teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad CPK 273 straipsnio 1 dalies taikymas, be kita ko, yra svarbi priemonė paskatinti atsakovą efektyviai ir operatyviai įvykdyti teismo sprendimą, nes, jam laiku neįvykdžius teismo sprendimo, ieškovas įgyja teisę tai padaryti atsakovo lėšomis ir išieškoti iš atsakovo reikiamas išlaidas.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad atsakovė per teismo nustatytą terminą turi galimybę įvykdyti teismo sprendimą tokiu būdu ir tokiomis sąnaudomis, jog kokybiškas rezultatas būtų pasiektas kuo racionaliau ir ekonomiškiau. Tik tuo atveju, jei per nustatytą terminą ieškovė neįvykdys teismo sprendimo, ji įgis teisę tai padaryti atsakovės lėšomis. Nėra jokio pagrindo *a priori*

(iš anksto) abejoti ieškovės sąžiningumu, imantis defektų pašalinimo atsakovės lėšomis, t. y. manyti, kad ieškovė, įgyvendindama teisę pašalinti ginčo defektus atsakovės lėšomis, veiks neracionaliai ir neekonomiškai, sumokėdama rinkos kainų neatitinkančias sumas. Kita vertus, tuo atveju, jei ieškovės reikalaujamas išlaidas atsakovė įvertintų kaip nepagrįstai dideles, neatitinkančias rinkos kainų, ji galbūt pažeistas savo teises galėtų ginti kreipdamasi į teismą ir įrodinėdama, kad ieškovės reikalaujamos išlaidos neatitinka rinkos kainų ir šiuo konkrečiu atveju yra nepagrįstai didelės.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-288-910/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl vykdymo proceso šalies pakeitimo

CPK 596 straipsnyje nereglamentuojama situacija, kai klausimą dėl vykdymo proceso šalies pakeitimo reikia išspręsti užbaigus vykdomąją bylą bei surašius išieškojimo negalimumo aktą. Antstoliui surašius išieškojimo negalimumo aktą, šiuo pagrindu užbaigus vykdomąją bylą ir gražinus vykdomąjį raštą išieškotojui, antstolis nebegali atlikti vykdymo veiksmų. Dėl to antstolis taip pat neturi ir teisės spręsti išieškotojo pakeitimo klausimo CPK 596 straipsnyje nustatyta tvarka. Antstoliui užbaigus vykdomąją bylą nebėra juridinių faktų sudėties, su kuria *in corpore* (visais kartu) siejama vykdymo proceso pradžia, t. y. vykdomojo rašto ar kito dokumento išdavimo, jo pateikimo ir priėmimo vykdyti. Antstoliui užbaigus vykdomąją bylą ir gražinus vykdomąjį raštą išieškotojui, šis vykdomasis dokumentas nebėra pateiktas ir nebėra priimtas vykdyti. Dėl nurodytos priežasties išieškotojo pakeitimo klausimas turi būti sprendžiamas vadovaujantis CPK 48 straipsniu, o ne CPK 596 straipsniu.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1083-912/2023

Dėl vykdomojo rašto išdavimo padarinių, kai iki prašymo jį išduoti pateikimo įvykdomas teismo sprendimas

Pagal CPK 646 straipsnio 1 dalį, vykdytinam sprendimui įsiteisėjus, išieškotojui pagal rašytinį pareiškimą pirmosios instancijos teismas išduoda vykdomąjį raštą. Teismas neišduoda vykdomojo rašto, kai yra pasibaigęs šio Kodekso 606 straipsnyje nustatytas vykdomojo rašto pateikimo vykdyti senaties terminas, išskyrus atvejus, kai šis terminas buvo atnaujintas šio Kodekso 608 straipsnio nustatyta tvarka (CPK 646 straipsnio 6 dalis). Jokia speciali tokio prašymo pateikimo teismui ar jo nagrinėjimo tvarka CPK nėra numatyta, taigi, kad vykdomasis raštas būtų išduotas, pakanka sprendimo įsiteisėjimo fakto ir išieškotojo pateikto prašymo išduoti vykdomąjį raštą.

CPK nuostatose neįtvirtinta nei pirmosios instancijos teismo pareiga prieš išduodant vykdomąjį raštą patikrinti, ar teismo sprendimas nėra įvykdytas, nei tokio atsisakymo išduoti vykdomąjį raštą pagrindo (sprendimo įvykdymo atveju). Vykdomasis raštas yra tik vykdytinas dokumentas, kurio išdavimas asmeniui nesukelia teisinių padarinių. Teisinius padarinius sukelia bei asmens teises ir pareigas nustato jau įsiteisėjęs teismo sprendimas ar nutartis. Įstatyme nenumatyta galimybė vykdomuosius raštus, išduotus įsiteisėjusio teismo procesinio sprendimo pagrindu, ginčyti ar pripažinti juos negaliojančiais.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-744-910/2023

9. Kiti klausimai

Dėl civilinės bylos sustabdymo dėl administracinės bylos, kurioje nagrinėjamas klausimas dėl norminio teisės akto teisėtumo

Tais atvejais, kai dėl norminio teisės akto teisėtumo į administracinę teismą kreipiasi ne civilinę bylą nagrinėjantis teismas (ar kitas teismas), kuris turėtų taikyti norminį teisės aktą, o kitas subjektas, pavyzdžiui, Seimo narys ar Seimo narių grupė, tai nėra laikoma privalomu bylos sustabdymo pagrindu, kaip numatyta CPK 3 straipsnio 4 dalyje ir 163 straipsnio 1 dalies 8 punkte, tačiau toks teisinis reglamentavimas nekliaud teismui spręsti dėl bylos sustabdymo savo iniciatyva, jei pripažįstama, kad kito subjekto kreipimėsi keliama sprendžiamam ginčui aktualių normų galiojimo klausimai ir bylą sustabdyti būtina (CPK 162³ straipsnis, 164 straipsnio 4 dalis).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-6-464/2023 ir 2023 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-21-407/2023

Dėl civilinių viešojo konkurso teisinių santykių teritorinio teisingumo

Nei CPK XXI¹ skyriuje, nei Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme nėra įtvirtintų specialiųjų nuostatų dėl bylų dėl civilinių viešojo konkurso teisinių santykių teritorinio teisingumo tarp apygardos teismų, taip pat nėra įtvirtinta nuostatų, kurios leistų perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams susitarti (CPK 32 straipsnio 1 dalis) dėl teritorinio bylos teisingumo pakeitimo ar perkančiosios organizacijos teisės vienašališkai nustatyti apygardos teismą, kuriam būtų teisinga byla dėl viešojo konkurso teisinių santykių (nustatyti teritorinį teisingumą). Taigi, pirkimo skelbime nurodyta informacija apie ginčui nagrinėti teisingą teismą yra informacinio, o ne privalomojo pobūdžio. Perkančiajai organizacijai neturint teisės parinkti bylai nagrinėti teisingą apygardos teismą, jis nustatytinas vadovaujantis bendrosiomis teritorinio teisingumo nuostatomis, nurodytomis CPK IV skyriuje.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-7-370/2023

Dėl arbitražinio susitarimo atsisakymo

Atsakovas, būdamas sąžiningas, atidus ir rūpestingas ginčo teisinių santykių dalyvis, prašymą palikti ieškinį nenagrinėtą dėl arbitražinio susitarimo turi pareikšti nedelsdamas pirmajame teismui pateiktame procesiniame dokumente, t. y. atsiliepime į ieškinį. Tačiau aptariamam atveju atsiliepime į ieškinį atsakovas nenurodė, kad jis su ieškovu yra sudaręs arbitražinį susitarimą, priešingai, išdėstė išsamius nesutikimo su jam pareikštu reikalavimu dėl nuostolių atlyginimo argumentus, aktyviai rengėsi ginčo nagrinėjimui iš esmės. Atsakovas nesirėmė arbitražiniu susitarimu nei atsiliepime, nei teikdamas teismui rašytinius prašymus išreikalauti įrodymus. Prieštaravimą ginčą nagrinėti teisme atsakovas pateikė jau užbaigus pasirengimo nagrinėti bylą stadiją, įvykus keliems teismo posėdžiams, kuriuose buvo sprendžiami įrodymų, reikšmingų šalių ginčo išnagrinėjimui iš esmės, surinkimo klausimai. Taigi, abi šalys aktyviai dalyvavo teismo procese, todėl, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, yra pakankamas pagrindas padaryti išvadą, kad arbitražinio susitarimo šalys (ieškovas ir atsakovas) konkludentiniais veiksmais išreiškė valią atsisakyti jų sudaryto arbitražinio susitarimo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-913-910/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl vieną dieną praleisto termino atnaujinimo

Vienos dienos termino praleidimas gali būti laikomas nežymiu, tačiau visais atvejais teismas turi įvertinti termino praleidimo priežastis. Advokato elgesys, kuriuo sąmoningai pasirenkama pavėluoti pateikti procesinį dokumentą, nedera su pagrindiniais advokatų veiklos ir elgesio (pvz., lojalumo klientui, pareigingumo) principais, įtvirtintais Lietuvos advokatų etikos kodekse, bei civilinio proceso principais, nes tokios termino praleidimo priežastys nelaikytinos objektyviomis.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-749-881/2023

III. NEMOKUMO TEISĖ

1. Nemokumo bylos iškėlimas

Dėl JANĮ 16 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto 3 mėnesių termino imperatyvumo

Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad per trijų mėnesių laikotarpį finansinių sunkumų turinčios įmonės turtinė padėtis gali pasikeisti, dėl to gali keistis įmonės kreditorių nuomonė dėl pagalbos jai suteikimo ar dėl galimybės bankroto procedūrą vykdyti ne teismo tvarka. Taigi, įmonės vadovui pakartotinai kreipusis dėl kreditorių pagalbos suteikimo, galimybė tikėtis tokią pagalbą gauti yra išlikusi, nes įstatyme nenustatytas reikalavimas, kad pagalbą sutiktų suteikti visi kreditoriai. Be to, Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo (toliau – JANĮ) 11 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad jeigu nėra tenkinamos šio straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos, bankroto procesas gali būti vykdomas ne teismo tvarka tik tuo atveju, jeigu mokesčių administratorius, ieškovas ir (ar) išieškotojas sutinka. Aptariamam atveju nustatyta, kad, praėjus beveik šešioms mėnesiams nuo atsakovės kreditorių informavimo apie inicijuojamą nemokumo procesą, byloje nėra aktualių duomenų apie kreditorių valią vykdyti bankroto procedūrą ne teismo tvarka. Dėl to negalima daryti išvados, kad naujas pagal JANĮ 8 straipsnio ir 16 straipsnio 2 dalies nuostatas pranešimų kreditoriams išsiuntimas nelemtų kitokio kreditorių sprendimo dėl pagalbos suteikimo ar bankroto procedūros ne teismo tvarka vykdymo priėmimo.

Lietuvos apeliacinis teismas taip pat priminė, kad JANĮ 16 straipsnio 2 dalies norma yra privalomojo pobūdžio (imperatyvi). Praleidus JANĮ 16 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą terminą, siekiant teisinio tikrumo, privalomos ginčo sprendimo ne teismo tvarka procedūros taikomos iš naujo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-533-567/2023

Dėl JANĮ 19 straipsnio 4 dalies

Nemokumo bylos iškėlimo stadija pasibaigia įsisteisėjus teismo nutarčiai iškelti nemokumo bylą. Nuo šio momento išnyksta pagrindas iki tol į civilinės bylos procesą neįstojusiems kreditoriams pasisakyti dėl įmonės (ne)mokumo. Todėl JANĮ 19 straipsnio 4 dalyje nustatytas teisinis reglamentavimas nuo šios nemokumo proceso stadijos praranda aktualumą likusio nemokumo proceso prasme. Tačiau asmuo, manydamas, jog jis yra nemokios įmonės kreditorius, turi teisę prašyti patvirtinti jo finansinį reikalavimą bankroto byloje, o ne prašyti įtraukti jį į bylą trečiuoju asmeniu, nepareiškiančiu savarankiško reikalavimo bankroto byloje.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-972-798/2023

Dėl pareiškimo iškelti bankroto bylą teisme priėmimo, kai bankroto byla jau iškelta Juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva

CK 2.106 straipsnyje yra nustatyti juridinio asmens likvidavimo pagrindai, vienas iš jų – Juridinių asmenų registro tvarkytojo sprendimas likviduoti juridinį asmenį vadovaujantis CK 2.70 straipsniu. Juridinio asmens, kuriam inicijuojamas likvidavimas, statusą įmonė įgyja, kai Juridinių asmenų registro tvarkytojas Juridinių asmenų registro nuostatuose nustatyta tvarka priima sprendimą inicijuoti juridinio asmens likvidavimą (CK 2.70 straipsnio 3 dalis). Aptartu teisiniu reglamentavimu įstatymų leidėjas siekė suteikti galimybę Juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva inicijuoti juridinio asmens likvidavimą, jeigu, be kita ko, juridinis asmuo neturi turto ar jo nepakanka bankroto administravimo išlaidoms apmokėti.

Lietuvos apeliacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pirmosios instancijos teismas, gavęs prašymą iškelti bankroto bylą, turėjo spręsti jo priėmimo bei bankroto bylos iškėlimo klausimą, nes CK 2.70 straipsnio 6 dalyje kreditoriui aiškiai ir nedviprasmiškai nustatyta teisė, jau vykstant įmonės likvidavimui Juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva, per vienerius metus kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlimo. Be to, aiškinimas, kad, Juridinių asmenų registro tvarkytojui inicijavus likvidavimo procedūrą, kreditoriai neturi teisės inicijuoti bankroto bylos iškėlimo, galėtų sudaryti

prielaidas paneigti kreditorių teisę į finansinių reikalavimų patenkinimą JANĮ nustatyta tvarka, jei paaiškėtų, jog Juridinių asmenų registro tvarkytojo sprendimu likviduojama įmonė turi turto.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-110-934/2023

Dėl nemokumo administratoriaus teisės spręsti dėl bankroto bylos iškėlimo

Lietuvos apeliacinis teismas išaiškino, kad, neįsiteisėjus nutarčiai dėl nemokumo bylos iškėlimo, nemokumo administratorius neturi subjektinės teisės spręsti dėl bankroto bylos iškėlimo (ne)pagrįstumo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1072-577/2023

2. Bankroto procesas ne teismo tvarka

Dėl bankroto ne teismo tvarka procedūros pradėjimo

Aptariamoje byloje konstatuota, kad potencialių kreditorių neinformavimas apie ketinimą atsakovei iškelti bankroto bylą ne teismo tvarka daro įtaką kreditorių susirinkimo sprendimų priėmimui, todėl toks kreditorių susirinkimo nutarimas panaikinamas.

Nustačius, kad neteisminė bankroto procedūra buvo pradėta pažeidžiant imperatyvias įstatymo nuostatas, kreditorių susirinkime priimti skundžiami nutarimai pripažintini neteisėtais. Bankroto procesas ne teismo tvarka yra grįstas kolektyviniu kreditorių bendru sutarimu priimamais sprendimais, iš esmės eliminuojant teisminę tokių sprendimų priėmimo kontrolę. Šiuo atveju kreditoriumi turi būti laikomas kiekvienas asmuo, pagrįstai manantis, kad turi teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles bei įsipareigojimus. Atitinkamai, siekianti bankrutuoti bendrovė kreditoriumi turi laikyti kiekvieną asmenį, potencialiai galintį jai pareikšti reikalavimus dėl prievolių vykdymo, nepriklausomai nuo finansinio reikalavimo dydžio. Todėl tik tinkamas įstatyme nustatytos imperatyvios pareigos informuoti kreditorius apie ketinamą pradėti bankroto procesą ne teismo tvarka laikymasis gali užtikrinti tokios procedūros teisėtumą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 21 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-631-934/2023

Dėl JANĮ 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos sąlygos

JANĮ 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta bankroto proceso ne teismo tvarka sąlyga, kad bankroto procesas gali būti vykdomas ne teismo tvarka, jeigu sprendimo bankroto procesą vykdyti ne teismo tvarka priėmimo dieną nėra nukreiptas išieškojimas į juridinio asmens turtą, reiškia, jog po išieškojimo į bendrovės turtą nukreipimo sprendimas vykdyti bankroto procesą ne teismo tvarka gali būti priimtas tik esant išieškotojo sutikimui.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-822-450/2023

Dėl procesinių baudų skyrimo, vykdant bankroto procesą ne teismo tvarka

Bankroto procesą vykdant ne teismo tvarka, kreditorių susirinkimas svarsto ir sprendžia įstatymu teismo kompetencijai skirtus klausimus, išskyrus JANĮ 12 straipsnio 3 dalyje tiesiogiai nustatytas išimtis dėl nemokumo administratoriaus atrankos ir teismo skiriamų procesinių baudų. Taigi, vykdant bankroto procesą ne teismo tvarka, dėl procesinių baudų skyrimo sprendžia teismas, o ne kreditorių susirinkimas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-780-910/2023

3. Nemokumo administratorius

Dėl nemokumo administratoriaus atstatydinimo

Teismas turi spręsti klausimą dėl nemokumo administratoriaus atstatydinimo ne tik gavęs kreditorių daugumos prašymą, bet ir savo iniciatyva. Informaciją apie materialinių teisinių pagrindų, įtvirtintų JANĮ 39 straipsnio 1 dalies 1–4 punktuose, buvimą teismas gali gauti įvairiais įstatymams neprieštaraujančiais būdais ir iš bet kokių subjektų, netgi ir tų, kurie nėra bankroto proceso dalyviai

(pvz., Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos pranešimas, kad nemokumo administratoriui panaikinta teisė administruoti nemokumo procesus). Taigi, teismą apie pagrindą atstatyti nemokumo administratorių gali informuoti iš esmės bet kas, tačiau tai negali būti laikoma procesiniu kreipimusi dėl nemokumo administratoriaus atstatydinimo. Tačiau tokiu atveju bankroto administratoriaus atstatydinimo procedūra JANĮ nėra reglamentuota ir klausimas sprendžiamas vadovaujantis bendrais civilinio proceso principais. Teismas, įvertinęs turimą informaciją, priima sprendimą, ar turi būti pradėta nemokumo administratoriaus atstatydinimo procedūra.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-927-577/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Procesinė iniciatyvos teisė kreiptis dėl nemokumo administratoriaus atstatydinimo suteikta tik kreditoriams, turintiems ½ dalį visų kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos, ir tokiu atveju procesas vyksta bendra tvarka. Tačiau visais kitais atvejais dėl materialinių teisinių pagrindų atstatyti bankroto administratorių buvimo (nustatymo) teismas sprendžia savo iniciatyva, nepriklausomai nuo to, ar teismui pateikta faktinį atstatydinimo pagrindą sudaranti informacija prašymo (pareiškimo) forma, ar teismui tokia informacija pateikta (gauta) kitais įstatymui neprieštaraujančiais būdais. Nutartis (rezoliucija), kuria atsisakoma pradėti bankroto administratoriaus atstatydinimo procesą, yra neskundžiama.

Tačiau nustačius nemokumo administratoriaus galimo atstatydinimo pagrindus, priimamos dvi nutartys: pirmąją nutartimi nurodomos reikšmingos aplinkybės, susijusios su nemokumo administratoriaus atstatydinimo klausimo nagrinėjimu, nustatomas galimo atstatydinimo faktinis ir teisinis pagrindas ir klausimas paskiriamas nagrinėti teismo posėdyje, antrąją nutartimi teismo posėdyje išsprendžiamas nemokumo administratoriaus atstatydinimo klausimas. Nutartis, kuria atstatydamas nemokumo administratorius, gali būti skundžiama, išskyrus atvejus, kai nemokumo administratorius atstatydamas pagal JANĮ 39 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-95-407/2023

Dėl prašymo skirti baudą nemokumo administratoriui už tai, kad administratorius nevykdo teismo nutarties priteisti bylinėjimosi išlaidas iš likviduojamos įmonės

JANĮ nenumatyta teismo teisė skirti baudą nemokumo administratoriui. JANĮ 40 straipsnio 11 dalyje reglamentuojamas baudos skyrimas asmeniui, trukdžiusiam paskirtam nemokumo administratoriui vykdyti nemokumo proceso administravimą, bet ne pačiam nemokumo administratoriui. JANĮ nenumatyta galimybė teismo nutartimi skirti nemokumo administratoriui baudą, tačiau tai nereiškia, kad nemokumo administratorius yra nebaudžiamas ir neprisiima neigiamų padarinių. JANĮ 148 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Nemokumo administratorių rūmų prezidiumas nemokumo administratoriui gali skirti nuobaudas dėl šių priežasčių: 1) nemokumo administratorius nesilaiko Nemokumo administratorių etikos kodekso; 2) nemokumo administratorius nekelia profesinės kvalifikacijos; 3) nemokumo administratorius juridinis asmuo nesilaiko reikalavimo dėl darbo organizavimo ir kontrolės tvarkos nustatymo ir jos laikymosi užtikrinimo. Tinkamas nemokumo administratoriaus nemokumo proceso vykdymas taip pat gali būti kontroliuojamas nemokumo administratoriaus atstatydinimo institutu (JANĮ 39 straipsnis). Vadovaujantis CK 6.38 ir 6.245 straipsniais, gali būti keliamas klausimas dėl civilinės atsakomybės taikymo nemokumo administratoriui. Taigi, JANĮ nenumatyta teismo teisė skirti nemokumo administratoriui baudą už tai, kad jis nevykdo teismo nutarties priteisti bylinėjimosi išlaidas iš likviduojamos įmonės.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-191-933/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl nutarties, kuria atsisakyta skirti baudą nemokumo administratoriui, apskundimo

JANĮ neįtvirtinta teismo teisė skirti baudą nemokumo administratoriui už netinkamą nemokumo proceso organizavimą. JANĮ 40 straipsnio 11 dalyje reglamentuojamas baudos skyrimas asmeniui, trukdžiusiam paskirtam nemokumo administratoriui vykdyti nemokumo proceso administravimą, bet ne nemokumo administratoriui. Tai reiškia, kad JANĮ neregamentuojama ir

teismo nutarties, kuria atsisakoma skirti baudą nemokumo administratoriui, apskundimo tvarka. Taigi, teismo nutartis, kuria atsisakyta patenkinti pareiškėjo prašymą skirti baudą nemokumo administratoriui, neužkerta kelio tolesnėms bankroto procedūroms, taip pat nėra vienam iš byloje dalyvaujančių asmenų tokia nutartimi procesas nėra užbaigiamas, todėl teismo nutartis, kuria atsisakyta skirti baudą nemokumo administratoriui, nėra apeliacinio apskundimo objektas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-271-910/2023

Dėl bazinio atlyginimo nustatymo nemokumo administratoriui

Nemokumo administratoriaus atlyginimas reglamentuotas viešosios teisės normomis, t. y. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugsėjo 4 d. nutarimu Nr. 924 „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo įgyvendinimo“ patvirtinti bazinio ir kintamojo atlygio už bankroto proceso administravimą dydžiai. Šiomis viešosios teisės normomis aiškiai ir nedviprasmiškai įtvirtinta, kad administratoriaus bazinis atlyginimas skaičiuojamas pagal teisės aktuose nustatytą minimaliąją mėnesinę algą, buvusią bankroto bylos iškėlimo dieną, o ne siejamas su nutarties dėl bankroto bylos įsiteisėjimo data ir (ar) bankroto veiksmų numatoma atlikimo data.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-258-450/2023

Dėl sėkmės mokesčio nustatymo nemokumo administratoriui

Aptariamoje byloje sėkmės mokestis nemokumo administratoriui buvo nustatytas už įprastus nemokumo administratoriui bankrutavusios įmonės turto realizavimo procese veiksmus, t. y. tuos veiksmus, kuriuos jį įpareigoja atlikti nemokumo administratoriaus teisinis statusas ir veiklos funkcijos.

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad už įprastų funkcijų atlikimą nemokumo administratoriui jau atlyginama mokant fiksuotą mokestį. Todėl aptariamu atveju nemokumo administratoriui paskirtas 20 proc. dydžio sėkmės mokestis nuo visų bankroto proceso metu išieškotų ir priteistų skolų prieštarauja protingumo, teisingumo, sąžiningumo principams bei pažeidžia pareiškėjų (kreditorių) teises bei teisėtus interesus, todėl nutarimas panaikintas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1093-933/2023

4. Kreditoriai nemokumo procese

Dėl kreditorių susirinkimo pirmininko

Vienas pagrindinių kreditorių susirinkimo pirmininko paskyrimo tikslų yra tvarkos palaikymas šaukiamuose kreditorių susirinkimuose. Kreditorių susirinkimo pirmininkas, siekdamas užtikrinti tvarką vykstančiame kreditorių susirinkime, privalo ir pats fiziškai dalyvauti tame susirinkime, juolab kad kreditorių susirinkimo sprendimai įrašomi kreditorių susirinkimo protokole, o kreditorių susirinkimo protokolą (parengtą nemokumo administratoriaus) pasirašo būtent kreditorių susirinkimui pirmininkavęs asmuo (JANĮ 52 straipsnio 1, 4, 5 dalys). Pačiam pirmininkaujančiam asmeniui faktiškai nedalyvaujant kreditorių susirinkime, neįmanoma nei tam susirinkimui vadovauti, nei užtikrinti jame tvarką, taip pat neįmanoma tinkamai įgyvendinti pareigos savo parašu iš esmės patvirtinti kreditorių susirinkimo protokole įrašytų duomenų teisingumą. Taigi, kad susirinkimas būtų laikomas įvykusi, būtinas ne tik kreditorių kvorumas, bet ir susirinkimą turi vesti (moderuoti) fiziškai dalyvaujantis kreditorių susirinkimui pirmininkaujančio asmens statusą įgijęs kreditorius (jo atstovas).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1120-467/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl kreditoriaus statuso nemokumo byloje, kai su juo yra visiškai atsiskaityta

Kreditoriaus, kai su juo yra visiškai atsiskaityta, palikimas bankroto procese kreditoriaus statusu, taip paliekant jam teisę naudotis visomis kreditoriui įstatymo suteiktomis teisėmis bei pareigomis, pažeistų viešąjį interesą bei kitų juridinio asmens kreditorių teises ir interesus, JANĮ

nurodytus nemokumo proceso efektyvumo bei kreditorių lygiateisiškumo principus, kartu prieštarautų JANĮ įtvirtintiems nemokumo proceso tikslams.

Asmenį, kurio materialusis finansinis reikalavimas visiškai patenkintas, palikus nemokumo procese jam nepriklausančiu kreditoriaus statusu, būtų neaiški tokio kreditoriaus teisių ir pareigų apimtis, galimybė jomis naudotis bei kontroliuoti patį bankroto procesą. Išnykus materialiniam suinteresuotumui, būtų neaiškūs tokio asmens interesai bei siekiai dalyvauti bankroto procese.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-875-450/2023

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad po to, kai teismo nutartimi patvirtintas kreditoriaus reikalavimas yra patenkintas bankroto proceso metu (su kreditoriumi buvo visiškai atsiskaityta) ir kreditorius yra išbrauktas iš kreditorių sąrašo, toks kreditorius negali dalyvauti bankroto byloje ir trečiojo asmens procesiniu statusu, nes išnyko jo teisinis suinteresuotumas nemokumo bylos baigtimi.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1056-933/2023

Dėl kreditorės teisės bankrutavusios įmonės vardu reikšti buvusiam įmonės vadovui ieškinį dėl žalos atlyginimo

Teisės normoje, kuria reglamentuojamos netiesioginio ieškinio pareiškimo sąlygos, nustatyta, kad netiesioginis ieškinytis gali būti reiškiamas skolininkui neįgyvendinant turimos teisės. Joje nėra nustatyta, kad turi būti pateikiamas skolininko (nagrinėjamos bylos atveju – nemokumo administratoriaus) atsisakymas reikšti tokį ieškinį. Nei CK, nei teismų praktikoje nėra reikalaujama, kad kreditorius, prieš pareikšdamas netiesioginį ieškinį, pareikalautų, jog skolininkas pats įgyvendintų turimą teisę, ir gautų aiškų atsisakymą tai padaryti (pvz., atsisakymą raštu). Teisėjų kolegijos vertinimu, aplinkybė, jog nemokumo administratorius nesiima ir neketina imtis veiksmų ginti pažeistas likviduojamos įmonės teises ir reikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo, yra pakankama konstatuoti esant sąlygą, jog įmonės kreditorė turi teisę siekti skolininkės vardu įgyvendinti pastarosios savarankiškai neįgyvendinamų teisių (jas apginti taikant deliktinės civilinės atsakomybės institutą) ir pareikšti netiesioginį ieškinį.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 9 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2A-622-912/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

5. Kreditorių reikalavimų tenkinimas

Dėl kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės

Lietuvos apeliacinis teismas išaiškino, kad naujų kreditorių finansiniai reikalavimai, susiformavę restruktūrizuojamai įmonei vykdant ūkinę komercinę veiklą, restruktūrizavimo procese bus tenkinami pirmuoju etapu, tačiau restruktūrizavimo procesui pasibaigus, t. y. jį nutraukus dėl bankroto bylos iškėlimo, prasideda naujas bankroto procesas. Šio proceso metu visi kreditorių finansiniai reikalavimai, susiformavę restruktūrizavimo proceso metu iki bankroto bylos iškėlimo dienos, tvirtinami įprasta tvarka ir netenka privilegijuoto statuso, turėto restruktūrizavimo procese.

Kreditorių finansiniai reikalavimai, kylantys iš ūkinės komercinės veiklos restruktūrizavimo proceso metu, tenkinami pirmąja eile, kai sprendžiama dėl kreditorių finansinių reikalavimų tvirtinimo ir tenkinimo pagal JANĮ 113 straipsnį restruktūrizavimo procese, o kreditorių finansiniai reikalavimai, kylantys iš ūkinės komercinės veiklos bankroto proceso metu, tvirtinami ir tenkinami pirmąja eile, kai sprendžiama dėl kreditorių finansinių reikalavimų tenkinimo pagal JANĮ 94 straipsnį bankroto procese.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-951-407/2023

Dėl kreditoriaus (darbuotojo) reikalavimo tenkinimo eiliškumo

Į pirmąją eilę tenkinamų darbuotojų reikalavimus įeina taip pat ir priteistos neturtinės žalos, susijusios su nelaimingu atsitikimu darbe darbdaviui neužtikrinus saugių darbo sąlygų, atlyginimas

(JANĮ 94 straipsnio 2 dalis). Socialine prasme neturtinės žalos atlyginimas dėl nelaimingo atsitikimo darbe yra gerokai svarbesnis negu mokesčiai valstybei ar sumokėjimas už neįvykdytas prievoles iš bankroto metu vykdytos ūkinės komercinės veiklos, todėl tokie finansiniai reikalavimai tvirtintini pirmąją eilę. Toks aiškinimas atitinka bendruosius teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus (CK 1.5 straipsnis).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-404-467/2023

6. Bankroto proceso vykdymas

Dėl kreditoriaus teisės dalyvauti trečiojo asmens, nepareiškiančio savarankiškų reikalavimų, statusu ginčo teisena nagrinėjamoje kitoje byloje

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad aplinkybė, jog tam tikroje civilinėje byloje įmonės nemokumo administratoriaus pozicija gali nesutapti su nemokios įmonės kreditoriaus pozicija, savaime nelemia poreikio kreditoriui (kreditoriams) dalyvauti kitose (ne bankroto) bylose, kuriose dalyvauja bankrutuojanti (bankrutavusi) įmonė, trečiųjų asmenų, nepareiškiančių savarankiškų reikalavimų, statusu. Įmonei atstovauja nemokumo administratorius, o kiti subjektai (kreditoriai, kreditorių susirinkimas) pagal įstatymą neturi įgaliojimų vesti civilinę bylą teisme bankrutuojančios įmonės vardu ir interesais.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1052-330/2023

Dėl kreditorių susirinkimo nutarimo, kuriuo nuspręsta į susirinkimo darbotvarkę neįtraukti papildomo klausimo

Aptariamu atveju konstatuota, kad bankrutavusio juridinio asmens kreditoriams žinant (turint žinoti), jog bankrutuojantis juridinis asmuo įsiteisėjusių teismų sprendimų pagrindu turi prievolę iš administravimui skirtų lėšų pareiškėjui atlyginti jo patirtas bylinėjimosi išlaidas ir kad dėl tokių išlaidų atlyginimo visų pirma turi būti sprendžiama kreditorių susirinkime balsuojant dėl administravimo sąmatos pakeitimo, kreditorių atsisakymas į darbotvarkę įtraukti šį klausimą pagal pareiškėjo pateiktą pasiūlymą aiškiai stokojo pagrįstumo, kadangi ginčijamas kreditorių susirinkimo nutarimas susirinkime nesvarstyti pareiškėjo pateikto naujo darbotvarkės klausimo didžiosios bankrutuojančio juridinio asmens kreditorės balsais buvo priimtas nemotyvuotai (vien formaliais motyvais) ir ignoruojant įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumo principą. Tai, Lietuvos apeliacinio teismo vertinimu, prieštarauja JANĮ keliamiems juridinio asmens nemokumo tikslams CK 1.5 straipsnyje įtvirtintiems teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principams, todėl taip buvo pažeisti bankrutuojančios bendrovės kreditorių mažumos teisėti interesai.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-54-464/2023

Dėl priešieškinių teisingumo bankroto byloje

Aptariamu atveju konstatuota, kad kreditorės, kurios buveinė yra Čekijoje, finansinio reikalavimo tvirtinimo atsakovės, kurios buveinė yra Lietuvoje, bankroto byloje klausimas nagrinėjamas vadovaujantis imperatyviomis nemokumo proceso teisės normomis. Nemokumo byloje su užsienio elementu pareiškus priešieškinį nepasikeičia Lietuvos teismams priskirtas su nemokumo byla susijusių ir pareikštų reikalavimų teisingumas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-23-467/2023 (kasacinė nutartis byloje Nr. e3K-3-237-823/2023 – kasacinis skundas atmetas)

7. Tyčinis bankrotas

Dėl teismo teisės savo iniciatyva inicijuoti tyčinį bankrotą

Lietuvos apeliacinis teismas akcentavo, kad tokia teismo teisė reiškia, jog tik teismas gali nuspręsti naudotis šia teise ar ne, įvertindamas konkrečią situaciją ir aplinkybes. Vis dėlto Lietuvos apeliacinis teismas pabrėžė, kad teismas šia teise gali pasinaudoti, jei, teismo vertinimu, tai akivaizdu ir būtina ir joks kitas subjektas, turintis iniciatyvos teisę, šia teise nesinaudoja. Be to, atkreiptas

dėmesys ir į tai, kad minėta teismo teisė neturi būti aiškinama taip, kad teismas turėtų imtis priemonių klausimui dėl bankroto pripažinimo tyčiniu spręsti vien tik gavęs byloje dalyvaujančio asmens prašymą. Asmenys, nepatenkantys į JANĮ 71 straipsnio 1 dalyje apibrėžtą subjektų, galinčių teismui teikti prašymus pripažinti bankrotą tyčiniu, ratą, jokių prašymų teismui imtis priemonių pripažinti bankrotą tyčiniu teikti negali. Teismo teisė savo iniciatyva pripažinti įmonės bankrotą tyčiniu turėtų būti aiškinama kaip teismo teisė pripažinti atitinkamos įmonės bankrotą tyčiniu, nesant jokių byloje dalyvaujančių asmenų prašymų, o tokius prašymus, kuriuos pateikė asmenys, nepatenkantys į JANĮ 71 straipsnio 1 dalyje apibrėžtą subjektų ratą, teismas turėtų atsisakyti priimti.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-326-467/2023

8. Bankroto bylos nutraukimas

Dėl bankroto bylos nutraukimo, kai įmonės bankrotas pripažintas tyčiniu

Nei JANĮ 78 straipsnyje, nei kitose šio įstatymo nuostatose nenustatytas draudimas nutraukti bankroto bylą tuo atveju, kai juridinio asmens bankrotas pripažintas tyčiniu. Juridinio asmens bankroto pripažinimas tyčiniu iš esmės sukelia kitus savarankiškus padarinius – teisės kreiptis į teismą dėl įmonės sandorių pripažinimo negaliojančiais JANĮ 71 straipsnyje nustatytais pagrindais ir tvarka suteikimas nemokumo administratoriui (JANĮ 73 straipsnis), apie nutartį informuojamas prokuroras (JANĮ 71 straipsnio 4 dalis), gali būti taikoma sankcija nustatytam atsakingam asmeniui (JANĮ 13 straipsnio 2 dalis). Be to, įmonės kreditoriai įgyja teisę reikšti tiesioginius ieškinius dėl žalos atlyginimo iš atsakingo asmens.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. liepos 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-722-881/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl bankroto bylos nutraukimo sukeltamų teisinių padarinių

Pagal JANĮ 82 straipsnio 1 dalį nuo teismo nutarties nutraukti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos palūkanų ir netesybų skaičiavimas, juridinio asmens prievolių įvykdymo terminai ir išieškojimai yra atnaujinami. Tačiau toks atnaujinimas negali būti taikomas jau įvykdytoms prievolėms. Todėl, esant įvykdytai pagrindinei skolos prievolei, palūkanos nebegali būti skaičiuojamos.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-801-407/2023

Dėl įmonės ir pavienio kreditoriaus sudarytos taikos sutarties reikšmės

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad iki teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo įmonės ir pavienio kreditoriaus sudaryta taikos sutartis savaime nėra pagrindas nutraukti bankroto bylą. Esant tokiai situacijai, apeliacinės instancijos teismas turi įvertinti aplinkybes, susijusias su įmonės padėties pasikeitimu, neatsižvelgdamas į tai, ar šalys sudarė taikos sutartį ir (ar) atsakovė pateikė duomenis apie dalinį (visišką) atsiskaitymą su ieškove.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-588-934/2023

9. Juridinio asmens likvidavimas dėl bankroto

Dėl sprendimo likviduoti bendrovę

Kreditorių susirinkimo sprendimas įpareigoti nemokumo administratorių kreiptis į teismą dėl bendrovės likvidavimo nesukelia materialųjų teisinių padarinių, nes toks kreditorių susirinkimo sprendimas yra procedūrinio pobūdžio. Tokio sprendimo nepakanka, kad bendrovė būtų pripažinta likviduojama dėl bankroto, nes sprendimą dėl bendrovės likvidavimo gali priimti tik teismas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1022-567/2023

Dėl likviduojamo dėl bankroto juridinio asmens galimybės sudaryti naujas sutartis

Likvidavimo procedūrų metu esminis dėmesys skiriamas būtent turto realizavimui, o ne galimam jo naudojimui. Prasidėjus likvidavimo procedūroms galimybė sudaryti kitus nei turto

realizavimo sandorius yra ribota. Tai, ar tokie sandoriai yra tikslingi, sprendžia pirmosios instancijos teismas, leisdamas arba atsisakydamas leisti bankrutuojančiai bendrovei juos sudaryti (JANĮ 83 straipsnio 4 dalis). Teismo nutartis, kuria atsisakoma bankrutuojančiai bendrovei leisti sudaryti nuomos sandorį dėl bankrutuojančios bendrovės turto, neužkerta kelio nei likvidavimo procedūrai vykdyti, nei bankroto bylos eigai, todėl nėra apeliacijos objektas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-499-467/2023

Dėl sandorių, susijusių su likviduojamos bendrovės veiklos tęstinumu, galiojimo

Pradėjus juridinio asmens likvidavimo etapą, bendrovės sandoriai gali būti tęsiami tik dėl jų naudingumo nusprendus teismui (JANĮ 83 straipsnio 4 dalis). Nauji juridinio asmens sandoriai galimi tik esant JANĮ 84 straipsnio 2 dalies įtvirtintiems kriterijams. Todėl kreditorių susirinkimo sprendimai dėl įmonei priklausančio turto nuomos nesukelia materialiujų teisinių padarinių, nes esant juridinio asmens likvidavimo etapui sprendimai dėl juridinio asmens sandorių tęstinumo bei naujų sandorių sudarymo yra teismo prerogatyva. Aptariamam atveju teismas nutartyje likviduoti dėl bankroto juridinį asmenį nenurodė, kad nuomos sutartys šioje stadijoje yra galimos, o tai lemia, jog kreditorių susirinkimo sprendimai dėl turto nuomos nesukelia materialiujų teisinių padarinių.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-249-567/2023

10. Bankroto proceso išlaidos

Dėl bankroto proceso administravimo išlaidų sąmatos tvirtinimo

Bankroto administravimo išlaidų sąrašas nėra galutinis, todėl prie administravimo išlaidų galėtų būti priskiriamos ir patalpų, reikalingų bankroto procesui administruoti, kreditorių susirinkimams sušaukti, nuomos išlaidos, tačiau nemokumo administratorius privalo pagrįsti, ar planuojamų patirti išlaidų dydžiai yra protingi ir adekvatūs. Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad bankroto proceso administravimo išlaidų sąmata paprastai turėtų būti tvirtinama visam bankroto procesui, o ne konkrečiam terminui.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-609-567/2023

Administravimo išlaidų sąmatos ir informacijos apie nemokumo procesą ir juridinio asmens finansinę būklę, taip pat nemokumo proceso administravimo išlaidų pagrindimo dokumentų teikimo kreditoriams tvarkos patvirtinimas yra priskirtas kreditorių susirinkimo kompetencijai. Todėl tokių klausimų tvirtinimas negali būti priskirtas kreditorių komitetui.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-610-567/2023

Dėl nemokumo administratoriui paskirtos baudos nepriskyrimo bankroto administravimo išlaidoms

Nemokumo administratoriui už neveikimą, netinkamą darbų, pavestų pagal įstatymą, organizavimą paskirta bauda negali būti laikoma išlaidomis, susijusiomis su bankrutuojančios įmonės bankroto administravimu.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-588-407/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl administravimo išlaidų dydžio, perduodant įkeistą turtą bankroto procese, nustatymo

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad šiuo metu galiojančiame teisiniame reglamentavime ne tik įtvirtinta pareiga kreditorių susirinkimui nustatyti konkrečią administravimo išlaidoms apmokėti skirtą sumą, bet ir detalizuota išlaidų atskaitymo tvarka bei apribota bankroto proceso administravimo išlaidoms skirtina dalis. Hipotekos kreditorius neturi prievolės padengti visas bankroto proceso administravimo išlaidas, o turi pareigą jas padengti proporcingai ir ne daugiau nei įstatyme nustatyta dalimi, t. y. neviršyti 15 procentų (JANĮ 98 straipsnio 1, 2 dalys).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-584-407/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

11. Restruktūrizavimo procesas

Dėl restruktūrizavimo plano paveikiamų kreditorių statuso

Iš JANĮ 104 straipsnio nuostatų matyti, kad pareiga restruktūrizavimo plane nurodyti, kurie kreditoriai laikomi restruktūrizavimo plano paveikiamais kreditoriais (nurodant, kaip jie yra paveikiami), ir įvardyti kreditorius, kurie nėra paveikiami restruktūrizavimo plano (nurodant, kodėl jie nėra paveikiami), tenka juridinio asmens vadovui. Juridinio asmens vadovui, kuriam geriausiai žinoma juridinio asmens finansinė padėtis, galimybės ir verslo ypatumai, taip pat tenka pareiga nurodyti, kokios kreditorių pagalbos reikia, siekiant įveikti finansinius sunkumus, bei atitinkamai dėl jos suteikimo tartis su kreditoriais.

Kreditoriai, kurių teises ir pareigas tiesiogiai koku nors būdu paveikia restruktūrizavimo plano projekte numatytos priemonės, įskaitant ir prievolės įvykdymo termino atidėjimą ar prievolės įvykdymo išdėstymą per tam tikrą laikotarpį, laikytini restruktūrizavimo plano paveikiamais kreditoriais, nepriklausomai nuo to, ar jie yra sudarę JANĮ 10 straipsnio 1 dalyje numatytą susitarimą, ar ne. Priešingas aiškinimas reikštų, kad restruktūrizavimo plane galėtų būti numatytos tik tos pagalbos juridiniam asmeniui finansiniams sunkumams įveikti priemonės, kurias kreditoriai sutiktų teikti tik sudarydami JANĮ 10 straipsnio 1 dalyje numatytą susitarimą, ir jos negalėtų niekaip paveikti kitų juridinio asmens kreditorių teisių bei pareigų.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1085-910/2023

Dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad nemokumo tikimybės koncepcija sukurta siekiant užtikrinti, jog procesas nebūtų pradėtas nei per anksti iki nemokumo (kad nebūtų sudarytos sąlygos piktnaudžiauti teikiama apsauga, siekiant padengti visas savo skolas), nei per vėlai (dėl to restruktūrizavimo procesas tampa neveiksmingas). Be to, juridinis asmuo (skolininkas), kuriam taikomos restruktūrizavimo procedūros, tam tikra prasme atsiduria palankesnėje padėtyje nei kreditorius. Teismas turi teisę tvirtinti restruktūrizavimo planą, net jeigu kreditoriai jam ir nepritaria (JANĮ 111¹ straipsnis), taip gali būti tiesiogiai veikiami sutartiniai šalių teisiniai santykiai ir daroma teisminė intervencija modifikuojant šalių prievoles.

Bendrovei privalu pasiekti tam tikrą su finansiniais sunkumais siejamą ribą, kad būtų galima pasinaudoti specialia nemokumo teisės normomis reglamentuojama apsauga, o kreditoriams nuo šio momento užkardoma galimybė remtis įprastais civilinės teisės reguliavimo principais ir teisės normomis. Taigi, restruktūrizavimo byla negali būti keliami mokiai įmonei, nepatiriančiai finansinių sunkumų JANĮ 2 straipsnio 5 dalies prasme, kadangi tokiu atveju kyla rizika išbalansuoti rinką ir, nesant objektyvaus faktinio ir teisinio pagrindo, daryti įtaką privatiems teisiniams santykiams.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-413-407/2023

Dėl nutarties, kuria patvirtinta juridinio asmens, kuriam iškelta nemokumo (restruktūrizavimo) byla, einamiesiems mokėjimams reikalinga suma, neskundžiamumo

Tinkamas einamųjų mokėjimų vykdymas yra viena iš sėkmingo restruktūrizavimo sąlygų, nes kreditoriai, kuriems tinkamai ir laiku mokamos eilinės įmokos, turi didesnę pasitikėjimą juridiniu asmeniu, siekiančiu restruktūrizuotis, o tai svarbi aplinkybė kreditoriams balsuojant dėl restruktūrizavimo plano patvirtinimo. Einamųjų įmokų mokėjimas, kai bendra einamųjų įmokų suma patvirtinama teismo nutartimi, yra aktualus tik iki restruktūrizavimo plano patvirtinimo, nes vėliau mokėjimai vykdomi restruktūrizavimo plane nustatyta tvarka.

Einamieji mokėjimai yra juridinio asmens išlaidos, būtinos juridinio asmens ūkinės komercinės veiklos tęstinumui užtikrinti. Tęsiantis ginčams dėl teismo patvirtintų einamųjų mokėjimų sumų, gali kilti grėsmė juridinio asmens ūkinės komercinės veiklos tęstinumui ir atitinkamai veiksmingam restruktūrizavimo procesui. Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad teisė paduoti atskirąjį skundą dėl nemokumo (restruktūrizavimo) bylą nagrinėjančio teismo nutarties,

kuria patvirtinama einamiesiems mokėjimams atlikti reikalinga suma, būtų nesuderinama su veiksmingo juridinių asmenų nemokumo proceso tikslu ir efektyvumo principu. Taigi, minėta nutartis negali būti apeliacijos objektas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-599-910/2023

12. Laikinosios apsaugos priemonės nemokumo procese

Dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo bankroto byloje

Bankroto bylos nagrinėjimo ypatumas yra tas, kad tai kolektyvinis procesas, kuriame esminę reikšmę turi ne pavienio, o visų kreditorių interesai. Todėl grėsmė teismo sprendimui (ir jo vykdymui) suprantama plačiąja prasme, t. y. neturi būti suprantama vien tik kaip procesinio teismo sprendimo rezoliucinės dalies įgyvendinimas. Bankroto procesas susideda iš daugelio savarankiškų procedūrų, o būtent jis prasideda nuo pareiškimo dėl bankroto bylos priėmimo ir baigiasi priimant sprendimą dėl įmonės pabaigos. Tačiau bankroto proceso metu gali būti nagrinėjama daugybė savarankiškų ginčų – dėl tyčinio bankroto, dėl kreditorių finansinių reikalavimų pagrįstumo, dėl kreditorių susirinkimo teisėtumo, dėl nemokumo administratoriaus paskyrimo (atstatydinimo) ir kt. Todėl dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo turi būti sprendžiama to konkretaus ginčo kontekste, t. y. visų pirma prašomos taikyti laikinosios apsaugos priemonės turi būti susijusios su pareikštais reikalavimais.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1000-407/2023

Dėl prašymo taikyti laikinąją apsaugos priemonę, buvusiam vadovui nevykdant pareigos perduoti bankrutuojančios įmonės turtą

Susidarius tokiai situacijai, kai buvęs bankrutuojančios įmonės vadovas vengia bendradarbiauti su nemokumo administratore, neperduoda jai konkretaus įmonės turto ir neinformuoja apie priežastis, dėl kurių to negali padaryti, bei esant duomenų apie neteisėtą šio turto naudojimą, pažeidžiamos bankrutuojančios įmonės ir jos kreditorių teisės. Įstatymų leidėjas nustatė sankcijas, kurios gali būti taikomos tokiais atvejais, pavyzdžiui, teismas gali skirti juridinio asmens valdymo organui iki vienos minimalios mėnesinės algos dydžio baudą už kiekvieną minėtos pareigos nevykdymo dieną (JANĮ 57 straipsnio 3 dalis), apriboti juridinio asmens vadovo teisę nuo 1 iki 5 metų eiti viešojo ir (ar) privataus juridinio asmens vadovo pareigas ar būti kolegialaus valdymo organo nariu (JANĮ 13 straipsnio 2 dalies 3 punktas). Tačiau tam tikrais atvejais, net ir pritaikius minėtas sankcijas, įstatymo tikslas gali būti nepasiektas. Nagrinėjamoje byloje akivaizdu, kad buvusiam įmonės vadovui teismo paskirtos baudos ir išduoti vykdomieji raštai jas išieškoti priverstine tvarka neturėjo įtakos siekiant paskatinti jį vykdyti savo pareigas. Tokiu atveju, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, yra pagrindas imtis kitų įstatyme numatytų priemonių – vadovui taikyti laikinąsias apsaugos priemones.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-94-407/2023

IV. VIEŠIEJI PIRKIMAI

Dėl viešojo pirkimo sąlygose tiekėjų pasiūlymų atitikties socialinės ir darbo teisės įpareigojimams dėl abiejų lyčių darbuotojų nediskriminavimo darbo užmokesčio klausimu

Perkančioji organizacija turi imtis veiksmų, siekdama patikrinti, ar pirkimo laimėtojas laikosi socialinės ir darbo teisės įpareigojimų (nevykdo darbuotojų diskriminacijos), tačiau minėtų įpareigojimų nesilaikymas, kuris galėtų sukurti perkančiajai organizacijai pareigą išsamiai patikrinti galbūt egzistuojančias diskriminacijos apraiškas (tiekėjo mokamą skirtingą darbo užmokestį skirtingų lyčių asmenims), turi būti pakankamai akivaizdus (pvz., tiekėjui taikyta atsakomybė dėl naudojimosi nelegaliu darbu, darbo užmokesčio mokėjimu vokeliuose, mažamečių darbo jėga ar kitokiu neteisėtu būdu įgytas pranašumas prieš sąžiningus tiekėjus) ir nereikalaujantis išsamaus tyrimo, kadangi perkančiosios organizacijos nėra įpareigotos kiekvienu atveju tirti, kaip tiekėjai laikosi socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nesant patikimų duomenų, kad tiekėjas šių įpareigojimų nesilaiko.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-185-370/2023

Dėl viešojo pirkimo sutarčių keitimo

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad tam, jog sutartis ar preliminarioji sutartis jos galiojimo laikotarpiu galėtų būti teisėtai keičiama, konkretus pakeitimas viešojo pirkimo dokumentuose turi būti numatytas iš anksto. Sąvoka „iš anksto“ reiškia tai, kad perkančioji organizacija, jau rengdama viešojo pirkimo dokumentus, atsižvelgdama į perkamo objekto specifiką (pvz., tam tikruose sektoriuose būdingus didelius kainų pokyčius, planuojamos sudaryti sutarties trukmę ir pan.), galėtų įvertinti, ar, vykdant sutartį, atsiras poreikis keisti sutarties vykdymo sąlygas, ir, nustačiusi tokį galimą poreikį, pirkimo dokumentuose nurodyti konkrečius sutarties vykdymo laikotarpiu galimus pakeitimus. Perkančioji organizacija viešojo pirkimo dokumentuose turi numatyti baigtinį sąrašą konkrečių atvejų, kuriems esant galėtų būti keičiamos viešojo pirkimo–pardavimo sutarties ar preliminariosios sutarties nuostatos (vykdymo sąlygos).

Konkretūs galimi viešojo pirkimo–pardavimo sutarties ar preliminariosios sutarties pakeitimai viešojo pirkimo dokumentuose privalo būti suformuluoti aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai. Sąvokos „aiškiai, tiksliai ir nedviprasmiškai“ reiškia, kad viešojo pirkimo dokumentuose turi būti nurodyta ne tik galimybė keisti sutartį, bet ir aiški pakeitimų apimtis, jų pobūdis bei aplinkybės, kuriomis pakeitimai gali būti atliekami (šių aplinkybių sąrašas konkrečioje sutartyje turėtų būti baigtinis, sudarytas iš aiškių ir konkrečiai apibrėžtų bei nepažeidžiančių šalių lygiateisiškumo bei interesų pusiausvyros aplinkybių).

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-65-910/2023

Dėl tvarkomųjų paveldosaugos darbų ir tvarkomųjų statybos darbų atskyrimo

Lietuvos apeliacinis teismas išaiškino, kad tvarkomųjų paveldosaugos darbų tikslas yra išsaugoti kultūros paveldo objekto autentiškumą, o tvarkomieji statybos darbai – tai įprasti statybos ar griovimo darbai, kurie atliekami išskirtinėje (specifinėje) vietoje. Taigi, tvarkomieji statybos darbai nėra susiję su paveldo objekto vertingųjų savybių išsaugojimu, jie tėra atliekami kultūros paveldo objekte, jo teritorijoje ar vietovėje ir jiems, skirtingai nei tvarkomiesiems paveldosaugos darbams, taikomos Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nuostatos.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-346-790/2023

Dėl tiekėjos, užėmusios ketvirtąją vietą pasiūlymų eilėje, teisinio suinteresuotumo ginčyti viešojo pirkimo rezultatus

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad ieškovė (ketvirtąją vietą pasiūlymų eilėje užėmusi tiekėja) suinteresuotumą tapti pirkimo laimėtoja grindė tuo, kad, patenkinus ieškinį, būtų panaikintas ne tik atsakovės sprendimas pripažinti kito pirmąją vietą užėmusios tiekėjos pasiūlymą laimėjusiu, bet ir atsakovės sprendimai dėl antrąją ir trečiąją vietą pasiūlymų eilėje užėmusių tiekėjų. Ieškovė galimybes tapti viešojo pirkimo laimėtoja pagrindė tuo, kad, patenkinus ieškinį, aukštesnių pasiūlymų

eilės vietų laimėtojų pasiūlymai turėtų būti pripažinti neatitinkančiais techninės specifikacijos reikalavimų ir atmesti. Ikiteisminėje ginčo sprendimo stadijoje ir pirmosios instancijos teisme ieškovės argumentai dėl antrąją ir trečiąją vietas užėmusių tiekėjų pasiūlymų nebuvo tik abstraktūs ir deklaratyvūs, ieškovė rėmėsi panašiais argumentais kaip ir dėl pirmosios vietos pasiūlymų eilėje užėmusios tiekėjos pasiūlymo, susijusiais su atitiktimi techninėje specifikacijoje nustatytiems reikalavimams. Be to, ieškovė tiek ikiteisminėje ginčo sprendimo stadijoje, tiek pirmosios instancijos teisme siekė, kad jai būtų pateikti susipažinti antrąją ir trečiąją vietas užėmusių tiekėjų pasiūlymai, nes ji galėtų išsamiau ir detaliau pagrįsti savo poziciją dėl kitų tiekėjų pasiūlymų. Taigi, ieškovė turi teisę ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus dėl pirkime dalyvavusių pasiūlymų vertinimo.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-606-790/2023

Dėl vidaus sandorio pripažinimo negaliojančiu

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad vidaus sandorius sudaranti perkančioji organizacija privalo paisyti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje išdėstyto vidaus sandorių sudarymo sąlygų aiškinimo ir atsižvelgti į Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnio 2 dalyje numatytą išimtinumo reikalavimą bei įvertinti: ar tokių paslaugų teikimas, paisant veiklos skaidrumo ir viešumo reikalavimų, negali būti organizuojamas įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka pasirenkant paslaugų teikėją viešai; ar bus užtikrinta, jog teikiamos viešosios paslaugos bus kokybiškos ir teikiamos nuolat, kad jomis galėtų naudotis visi gyventojai; ar sudarant vidaus sandorį konkrečiam viešosios paslaugos teikėjui neteikiama privilegijų, nediskriminuojami kiti šioje rinkoje veikiantys ūkio subjektai.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-719-933/2023

Dėl tiekėjo įtraukimo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą

Lietuvos apeliacinis teismas pažymėjo, kad įtraukimas į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą neturi priklausyti nuo tiekėjo valios (pvz., jei jis atsiima pasiūlymą). Tai gali lemti tik objektyvios aplinkybės (konstatuotas melagingų duomenų pateikimas). Taigi, nepaisant to, kad tiekėjui, atsiėmusiam pasiūlymą, pavyko išvengti jo pašalinimo iš pirkimo procedūrų, tai neturi reikšmės perkančiajai organizacijai priimant sprendimą dėl tiekėjo įtraukimo į Melagingą informaciją pateikusių tiekėjų sąrašą.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-595-910/2023

V. ĮMONIŲ TEISĖ

Dėl akcininkų sutarties pažeidimo, negavus visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimo sudaryti sutartį

Akcininkų sutartis nelaikytina bendrovės steigimo dokumentu (CK 2.46 straipsnio 1 dalis), todėl akcininkų sutarties pažeidimas, net jeigu toks ir būtų nustatytas, nelemtų sutarties negaliojimo CK 1.82 straipsnio 1 dalies pagrindu, kadangi minėtu pagrindu pripažintas negaliojančiu gali būti tik sandoris, sudarytas pažeidžiant privataus juridinio asmens steigimo dokumentuose nustatytą juridinio asmens valdymo organų kompetenciją. Akcininkų sutartis yra viena iš teisinių priemonių, suteikiančių galimybę bendrovių akcininkams sureguliuoti tarpusavio santykius, taigi, jos nuostatų nesilaikymas akcininkams gali sukelti civilinės atsakomybės vieno kitam taikymo pagrindą, tačiau ne lemia sandorio negaliojimo CK 1.82 straipsnio pagrindu.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-131-370/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl bendrovės akcininkų pirmumo teisės pirkti parduodamas akcijas pažeidimo

Aptariamoje byloje konstatuota, kad bendrovės akcininkų, siekiančių įsigyti parduodamas akcijas, pageidavimas pirkti parduodamas akcijas negalėjo būti apsunkintas jokiais papildomomis sąlygomis, ypač tokiomis kaip 250 000 Eur dydžio avanso sumokėjimas per 14 dienų. Tokia pranešime apie akcijų pardavimą nurodyta pageidavimo pirkti parduodamas akcijas pareiškimo sąlyga suvaržo bendrovės akcininkų pirmumo teisę įsigyti parduodamų akcijų, kadangi Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABĮ) 47 straipsnio 2 dalyje nustatyta akcininkų pirmumo teisė pirkti parduodamas akcijas atimama tiems akcininkams, kurie finansiškai nepajėgūs per 14 dienų surinkti ir sumokėti akcijų pardavėjui 250 000 Eur avansą. Taigi, avansinio mokėjimo (ar kitokio akcijų kainos sumokėjimo užtikrinimo pagal ABĮ 47 straipsnio 5 dalį) sąlyga gali būti nustatyta ne informaciniame pranešime apie ketinimą parduoti akcijas (ABĮ 47 straipsnio 1 dalis), o tik tuomet, kai ABĮ 47 straipsnio nustatyta tvarka išaiškėja visi akcininkai, pageidaujantys įsigyti akcijų, nes tik tuomet galima žinoti, kiek yra akcijų pirkėjų ir kokio adekvataus kainos už akcijas sumokėjimo užtikrinimo pardavėjas turi teisę pareikalauti.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. kovo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-63-370/2023

Dėl įmonių grupės sampratos

Įmonių grupė, būdama verslo organizacijos forma, nėra vienoje teisės sistemoje nėra teisės subjektas. Įmonių grupę identifikuoja du požymiai – grupės narių pliuralizmas ir įmonės siejantys kontrolės ar bendro valdymo ryšiai. Šie požymiai lemia, kad įmonių grupių reglamentavimas įvairiose šalyse gali būti paremtas viena iš dviejų doktrinų: 1) grupės įmonių atskirumo doktrina; 2) vieno verslo subjekto doktrina.

ABĮ įmonių grupės sąvoka nėra pateikiama, tačiau įtvirtintos patronuojančiosios ir dukterinės (patronuojamosios) bendrovės apibrėžtys (ABĮ 5 straipsnis), kuriomis remiantis galima teigti, kad ABĮ pripažįstama tam tikra juridinių asmenų priklausomybė vienas nuo kito. Įmonės grupės identifikavimas ABĮ iš esmės apibrėžtas per kontrolės kriterijų: kontrolė, kuri gali būti tiesioginė ir netiesioginė, apibrėžiama per balsų daugumos įmonėje turėjimą, teisę rinkti įmonės vadovą, daugumą valdymo ar priežiūros organo narių, teisę spręsti, kaip panaudoti daugiau kaip pusę tos įmonės dalyvių balsų pagal sutartis su kitais įmonės dalyviais. Tačiau nei ABĮ, nei CK nėra įtvirtinti jokie patronuojančiosios įmonės ar įmonių grupės teisinio reglamentavimo ypatumai. Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad Lietuvos civilinėje teisėje įmonių grupių reglamentavimas yra paremtas grupės įmonių atskirumo doktrina, reiškiančia, kad visos grupės įmonės laikomos savarankiškais juridiniais asmenimis.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-380-330/2023

Dėl teisinės aklavietės situacijos, esant konfliktiniams kelių juridinių asmenų dalyvių interesams

Konfliktinė situacija, kai vieno ar kelių juridinio asmens dalyvių interesai pažeidžiami įvairiapusiškai ir trunka ilgesnį laiką, lemia ne tik juridinio asmens dalyvio interesų pažeidimą, bet ir yra žalinga pačiam juridiniam asmeniui, nes objektyviai trukdoma ar apsunkinama jo veikla. Aklavietės situacija dažniausiai susidaro bendrovėse, kuriose akcininkų ar akcininkų grupių balsai yra pasiskirstę po lygiai, todėl, nesant sutarimo, sprendimai bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime nepriimami, nes nė vienas iš akcininkų neturi sprendimų priėmimą lemiančios balsų daugumos. Kad įmonėje susiklosčiusi situacija galėtų būti pripažįstama teisine aklaviete, jai turi būti būdingas tęstinumas. Aklaviete paprastai nelaikoma situacija, kai visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimas nepriimamas vieną kartą.

Aklavietės atveju dėl to paties į visuotinio akcininkų susirinkimo darbotvarkę įtraukto klausimo per tam tikrą laikotarpį turi būti balsuojama keletą kartų, o kiekvieną kartą įvykęs balsavimas turi pasibaigti sprendimo visuotiniame akcininkų susirinkime nepriėmimu. Tokiu atveju laiko tarpas tarp visuotinių akcininkų susirinkimų suteikia akcininkams galimybę ieškoti bendro sutarimo. Kadangi nuolatiniai akcininkų ginčai gali turėti įtakos tinkamam įmonės valdymui ir jos veiklos tęstinumui, reikia tam tikrų priemonių, kurios gali būti naudojamos akcininkų ginčams išspręsti, siekiant nutraukti įmonėje susidariusią teisinės aklavietės (angl. *deadlock*) situaciją. Tokių priemonių pavyzdžiai galėtų būti tiek įmonės likvidavimas, priverstinis akcijų (teisių, pajų) pardavimas, juridinio asmens veiklos tyrimas.

Juridinio asmens veiklos tyrimas galėtų būti laikomas tinkama išėjimo iš susidariusios teisinės aklavietės situacijos procedūra, kai kitos priemonės konkrečiu atveju būtų neefektyvios arba nebūtų įstatyme įtvirtintų jų taikymo sąlygų, o ginčo šalys siektų išsaugoti juridinio asmens veiklos tęstinumą. Tokiu atveju juridinio asmens veiklos tyrimas galėtų būti laikomas tinkama tarp akcininkų atsiradusios konfliktinės situacijos sprendimo procedūra ne tik dėl priemonių, kurios galėtų būti taikomos teismo, jei ekspertų atlikto juridinio asmens veiklos tyrimo metu paaiškėtų, kad juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organų ar jų narių) veikla netinkama, o teismas tam pritartų (pvz., juridinio asmens valdymo organų narių įgaliojimų laikinas sustabdymas ar asmens pašalinimas iš valdymo organų narių, laikinų juridinio asmens valdymo organų narių paskyrimas, juridinio asmens valdymo organo nario balsavimo teisės laikinas perdavimas kitam asmeniui ir kt.), bet ir dėl to, kad pagrindinis juridinio asmens veiklos tyrimo tikslas – užtikrinti juridinio asmens veiklos tęstinumą, o sprendimas likviduoti juridinį asmenį galėtų būti priimtas išimtiniu atveju, jeigu tai neprieštarautų kitų juridinio asmens dalyvių ar darbuotojų interesams arba viešajam interesui.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-810-881/2023

VI. PACIENTŲ TEISIŲ IR ŽALOS SVEIKATAI ATLYGINIMO KLAUSIMAI

Dėl taikytinos Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo redakcijos

Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo (toliau – PTŽSAĮ) pakeitimo įstatyme įtvirtinta, kad PTŽSAĮ taikomas nuo jo įsigaliojimo (2020 m. sausio 1 d.). Tačiau kartu aiškiai įtvirtinta ir išimtis iš bendrojo principo, kuria nustatoma, jog tam tikrais atvejais – kol galioja iki PTŽSAĮ pakeitimo įstatymo įsigaliojimo sudarytos asmens sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės draudimo sutartys – žalos atlyginimo klausimai sprendžiami pagal iki PTŽSAĮ pakeitimo įstatymu nustatytų pakeitimų buvusias nuostatas. Taigi, žalos atlyginimo klausimai spręstini pagal iki 2019 m. gruodžio 31 d. galiojusias PTŽSAĮ nuostatas tol, kol nustos galioti iki pakeitimo įstatymo įsigaliojimo sudarytų asmens sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės draudimo sutartys.

Aptariamoje byloje konstatuota, kad nepaisant to, jog žala pacientei faktiškai buvo padaryta po 2020 m. sausio 1 d., t. y. tuo metu, kai jau buvo įsigaliojusi nauja PTŽSAĮ redakcija, PTŽSAĮ pakeitimo įstatymo 8 straipsnyje esant aiškiai įtvirtintai išimčiai, kad kol galioja iki 2020 m. sausio 1 d. sudarytos asmens sveikatos priežiūros įstaigų civilinės atsakomybės draudimo sutartys, žalos atlyginimo klausimai sprendžiami pagal iki PTŽSAĮ pakeitimo įstatymu nustatytų pakeitimų buvusias nuostatas, taip pat nustačius, kad žalos pacientei padarymo metu gydymo įstaiga turėjo tebegaliojančią profesinės atsakomybės draudimo sutartį, nagrinėjant ginčą dėl atsakovui padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo, turi būti remiamasi PTŽSAĮ nuostatomis, galiojusiomis iki 2019 m. gruodžio 31 d. Tik pasibaigus gydymo įstaigos ir draudimo bendrovės sudarytai civilinės atsakomybės sutarčiai, žalos atlyginimas pacientams bus išmokamas iš Valstybinės ligonių kasos administruojamos sąskaitos, į kurią visos sveikatos priežiūros įstaigos nuo 2020 m. sausio 1 d. moka atitinkamo dydžio įmokas.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 27 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-264-516/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)

Dėl termino pareikšti ieškinį dėl pacientui padarytos žalos atlyginimo

Lietuvos apeliacinis teismas padarė išvadą, kad PTŽSAĮ 25 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas 30 dienų terminas, per kurį asmenys, nesutinkantys su komisijos sprendimu, turi teisę CPK nustatyta tvarka kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą, kvalifikuotinas kaip procesinis terminas. Pirma, šio termino paskirtis sutampa su procesiniams terminams priskiriama paskirtimi – nustatyti laiko tarpą, per kurį dalyvaujantys byloje ir kiti asmenys turi teisę ir pareigą atlikti tam tikrus procesinius veiksmus, nagrinėjant civilines bylas. Antra, PTŽSAĮ 25 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą 30 dienų terminą kvalifikavus kaip ieškinio senaties terminą, tektų pripažinti egzistuojant teisiškai negalimą situaciją, kai tam pačiam materialiajam teisiniam reikalavimui dėl žalos atlyginimo priteisimo pagal PTŽSAĮ egzistuoja du skirtingi ieškinio senaties terminai: 3 metų terminas pagal CK 1.125 straipsnio 9 dalį ir 30 dienų terminas pagal PTŽSAĮ 25 straipsnio 1 dalį. Trečia, PTŽSAĮ 25 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto 30 dienų termino pasibaigimas (ir neatnaujinimas) nelemia asmens teisės į valstybės prievarta užtikrinamą jo pažeistų teisių gynybą, o lemia teisės atlikti procesinį veiksma – pateikti teismui ieškinį dėl žalos atlyginimo išnagrinėjimo – išnykimą, t. y. asmens procesinė subjektinė teisė pasibaigia.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-429-934/2023

Dėl pacientų sveikatai padarytos žalos dydžio nustatymo kriterijų

Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad ginčą iš esmės nagrinėjantis teismas neturi pareigos vadovautis tik PTŽSAĮ 24 straipsnio 7 dalyje nustatytais kriterijais bei Turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl paciento sveikatai padarytos žalos, atlyginimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. sausio 8 d. nutarimu Nr. 3 „Dėl Turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl paciento sveikatai padarytos žalos, atlyginimo tvarkos aprašo patvirtinimo“,

nurodytais atlygintinos žalos dydžiais. Nors teismas sprendimą dėl pacientų sveikatai padarytos žalos atlyginimo priima nenustatydamas žalą padariusios asmens sveikatos priežiūros institucijos ar konkretaus specialisto kaltės pagal CK 6.248 straipsnio 1 dalį, tačiau, parinkdamas konkretų atlygintinos neturtinės žalos dydį, teismas atsižvelgia į CK 6.250 straipsnyje nustatytų kriterijų visumą, be kita ko, ir į žalą padariusios gydymo įstaigos kaltę (jos formą) kaip į vieną iš kriterijų žalos dydžiui nustatyti.

Lietuvos apeliacinio teismo 2023 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-331-912/2023 (kasacinį skundą atsisakyta priimti)